

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Організація обліку та аналіз основних засобів на підприємстві
ФГ «Время»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0719-з
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»
спеціалізації облік і аудит у підприємстві

К.С. Поліщук

Керівник: к.е.н., доцент Сьомченко В.В.

Рецензент: к.е.н., доцент Саєнко О.Р.

Запоріжжя 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»
Спеціалізація облік і аудит у підприємстві

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«___» _____ 2020р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Поліщук Ксенії Сергіївни

1. Тема роботи: Організація обліку та аналіз основних засобів на підприємстві ФГ «Время»
керівник роботи Сьомченко Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 18.06.2020 р., № 810-с.
2. Строк подання студентом роботи 02 грудня 2020 р.
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретико-методичні засади обліку та аналізу основних засобів; вивчити особливості бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві ФГ «Время»; проаналізувати стан основних засобів на ФГ «Время».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
7 рис., 27 табл. та 11 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Сьомченко В.В.	19.08.2020	19.08.2020
2	к.е.н., доцент Сьомченко В.В.	16.09.2020	16.09.2020
3	к.е.н., доцент Сьомченко В.В.	07.10.2020	07.10.2020

7. Дата видачі завдання: 08 липня 2020р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2020	виконано
2.	Написання вступу	липень 2020	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2020	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2020	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2020	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2020	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2020	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2020	виконано

Студентка _____
(підпис)

К.С. Поліщук

Керівник роботи _____
(підпис)

В.В. Сьомченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 102 с., 3 розділи, 7 рис., 27 табл., 85 літературних джерела.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, АМОРТИЗАЦІЯ, ЗНОС, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ОПТИМІЗАЦІЯ, МЕТОДИКА АНАЛІЗУ, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА

Об'єктом дослідження виступає процес обліку та аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Метою написання кваліфікаційної роботи є поглиблене дослідження обліково-аналітичного аспекту надходження та вибуття основних засобів на підприємстві, та розробка напрямів його удосконалення.

Методи дослідження: діалектичний метод пізнання та теоретичного узагальнення – для комплексного дослідження питань бухгалтерського обліку основних засобів підприємства; аналізу і синтезу – для узагальнення інформації щодо обліку надходження та вибуття основних засобів абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення сутності та змісту основних засобів і формулювання висновків; індукції та дедукції – для уточнення поняття «основні засоби»; графічний і табличний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для формування мети і завдань дослідження; комплексно-системний підхід – для вивчення положень національного законодавства та нормативів щодо бухгалтерського обліку і аналізу основних засобів підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і аналізу ефективного використання основних засобів на підприємстві з метою підвищення аналітичності облікових даних.

Найсуттєвіші результати дослідження полягають в наступному:

– розроблено схему документообігу основних засобів на підприємстві, що забезпечить встановлення якісної системи переміщення документів та їх своєчасного отримання бухгалтерського обліку;

– розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, що включає побудову оптимальної структури обліку з урахуванням факторів та побудову оптимальної структури збереження основних засобів в робочому стані, та забезпечить якісний, своєчасний та коректний облік надходження і руху основних засобів на підприємстві;

– сформовані та узагальнені пропозиції стосовно оптимізації в Інвентарній картці, які оптимізують процес складання карток інвентарю, а також нададуть можливість отримати точніші, своєчасні та повні відомості про поточний стан активів підприємства;

– запропонований варіант удосконалення синтетичного обліку основних засобів на підприємстві, з метою уникнення суперечностей у веденні обліку основних засобів при їх утриманні та продажу, а також для відображення доходів і витрат від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу;

– запропонована деталізація рахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів на підприємстві»;

– згруповані проблемні аспекти процесу нарахування амортизації основних засобів та розроблені напрями їх вирішення на підприємстві, що дозволить оптимізувати організацію облікового процесу та налагодити його раціональність.

Дані пропозиції дозволять підвищити якість роботи досліджуваного підприємства.

SYMMARU

Qualifying work contains: 102 pp., 3 sections, 7 fig., 27 tab., 85 references.

FIXED ASSETS, DEPRECIATION, DEPRECIATION, EFFICIENCY, OPTIMIZATION, METHOD OF ANALYSIS, AGRICULTURAL ENTERPRISES

The object of research is the process of accounting and analysis of the efficiency of use of fixed assets in the enterprise.

The purpose of writing a qualifying work is an in-depth study of the accounting and analytical aspect of the receipt and disposal of fixed assets at the enterprise, and the development of areas for improvement.

Research methods: dialectical method of cognition and theoretical generalization – for a comprehensive study of accounting for fixed assets of the enterprise; analysis and synthesis – to generalize information on accounting for the receipt and disposal of fixed assets abstract-logical – to theoretically generalize the essence and content of fixed assets and formulate conclusions; induction and deduction – to clarify the concept of «fixed assets»; graphic and tabular – to visualize the results of the study; abstract-logical – for the formation of goals and objectives of the study; integrated system approach – to study the provisions of national legislation and regulations on accounting and analysis of fixed assets of the enterprise.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical substantiation and development of practical recommendations for the improvement of accounting and analysis of the effective use of fixed assets in the enterprise in order to increase the analytical data.

The most significant results of the study are as follows:

– developed a scheme of document flow of fixed assets at the enterprise, which will ensure the establishment of a quality system for moving documents and

their timely receipt of accounting;

- developed an optimization mechanism for managing fixed assets, which includes building an optimal accounting structure taking into account factors and building an optimal structure for maintaining fixed assets in working condition, and provide quality, timely and correct accounting of income and movement of fixed assets at the enterprise;

- formed and generalized proposals for optimization in the Inventory card, which optimize the process of compiling inventory cards, as well as provide an opportunity to obtain more accurate, timely and complete information about the current state of assets of the enterprise;

- the proposed option of improving the synthetic accounting of fixed assets at the enterprise, in order to avoid inconsistencies in the accounting of fixed assets during their maintenance and sale, as well as to reflect income and expenses from the sale of non-current assets held for sale;

- the proposed detailing of account 152 «Acquisition (manufacture) of fixed assets at the enterprise»;

- grouped the problematic aspects of the process of depreciation of fixed assets and developed areas for their solution at the enterprise, which will optimize the organization of the accounting process and establish its rationality.

These proposals will improve the quality of the research enterprise.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	
РЕФЕРАТ	
SUMMARY	
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	
ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ НАДХОДЖЕННЯ І ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
1.1 Економічна сутність, значення та класифікація основних засобів.....	15
1.2 Теоретичні аспекти обліку і аналізу надходження і вибуття основних засобів.....	21
1.3 Нормативно-правове регулювання обліку і аналізу надходження і вибуття основних засобів.....	30
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ І ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ФГ «ВРЕМЯ» ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	35
2.2 Документальне оформлення обліку основних засобів на підприємстві.....	45
2.3 Синтетичний і аналітичний облік основних засобів на підприємстві..	48
2.4 Напрями удосконалення облікового забезпечення руху основних засобів на підприємстві.....	62
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ФГ «ВРЕМЯ» ТА НАПРЯМИ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ	
3.1 Сучасний стан аналітичного забезпечення руху основних засобів на підприємстві, його організація та методика.....	73

3.2 Аналіз стану та руху основних засобів на підприємстві.....	77
3.3 Аналіз та напрями підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.....	83
ВИСНОВКИ	90
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	95

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ОЗ – основні засоби

П(С)БО – Положення (Стандарт) Бухгалтерського обліку

тис. грн. – тисяч гривень

год. – годин

грн. – гривень

і т.д. – і так далі

% – відсотки

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку в нашій країні відбувається перехід до ринкової економіки, що вимагає розвитку відповідного економічного механізму, радикальних змін у його функціонуванні та гармонізації інтересів всіх зацікавлених сторін. Тому процес реформування бухгалтерського обліку в Україні цілком логічний.

Реалізація ефективних заходів щодо стабілізації економіки та переходу до ринкових відносин вимагає принципово нових підходів до управління основними засобами.

Актуальність обліку основних засобів стала гострою через потребу власників, кредиторів та інвесторів, як вітчизняних, так і іноземних, надавати швидку та достовірну інформацію про стан, рух, оновлення та ефективність використання основних засобів. З того факту, що наявні засоби праці ефективно використовуються, загальні результати підприємства залежать від їхньої досконалості. Це свідчить про актуальність обраної теми при написанні кваліфікаційної роботи, вимагає правильного побудови обліку та аналізу руху основних засобів, їх знецінення та ремонту.

Вивчення теоретичних положень, опублікованих роботами вітчизняних та зарубіжних вчених, практика підприємств вказує на те, що облік основних фондів дещо стає недавнім, і ряд проблем негативно впливає на процес управління виробництвом, зниження ефективності використання основних засобів.

Спектр таких проблем може включати різні підходи до термінології та визначення сутності основних засобів у системі бухгалтерського обліку та оподаткування, принципи оцінки основних фондів, проблеми вдосконалення системи амортизації, підвищення інформативності первинних документів з обліку для основних фондів, а також аналіз ефективності використання основних засобів та можливості її прогнозування.

Провідні економісти, такі як Белуха М.Т., Бутінець Ф.Ф., Грінько А.П., Кірейцев Г.Ф., Кужельний М.В., Кузьминський А.М., Линник В.Г., Моссаковський В.Б., Огіючук Н.Ф., Пушкарь М.С., Сопко В.В., Сук Л.К., Янчева Л.М., та іноземні – Палій В.Ф., Соколов Я.В., Шеремет А.Д. та інші вчені внесли значний внесок у розвиток теоретичних основ та методичних підходів до проблеми обліку та аналізу основних засобів..

Обговорення багатьох теоретичних положень, практичного значення бухгалтерського обліку та аналізу основних фондів, неадекватний рівень їх досліджень з точки зору сучасних управлінських потреб призвели до вибору теми та визначення напрямку досліджень.

Метою написання кваліфікаційної роботи є поглиблене дослідження обліково-аналітичного аспекту надходження та вибуття основних засобів на підприємстві, та розробка напрямів його удосконалення. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати ряд наступних завдань, зокрема:

- дослідити економічну сутність, значення та класифікацію основних засобів;
- дослідити теоретичні аспекти обліку та аналізу основних засобів;
- провести фінансово-економічну характеристику фермерського господарства «Время»;
- дослідити сучасний стан ведення обліку основних засобів та розробити напрями його удосконалення;
- оцінити практичний аспект здійснення аналізу надходження та вибуття основних засобів на підприємстві та розробити напрями удосконалення його методики.

Об'єктом дослідження виступає процес обліку та аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку і аналізу надходження та вибуття основних засобів підприємства.

Для реалізації поставлених завдань дослідження використовувались

такі методи: діалектичний метод пізнання та теоретичного узагальнення – для комплексного дослідження питань бухгалтерського обліку основних засобів підприємства; аналізу і синтезу – для узагальнення інформації щодо обліку надходження та вибуття основних засобів абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення сутності та змісту основних засобів і формулювання висновків; індукції та дедукції – для уточнення поняття «основні засоби»; графічний і табличний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для формування мети і завдань дослідження; комплексно-системний підхід – для вивчення положень національного законодавства та нормативів щодо бухгалтерського обліку і аналізу основних засобів підприємства.

Інформаційною базою роботи є законодавчі та інші нормативно-правові акти України з питань регулювання обліку основних засобів, матеріали державних органів статистики, дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності ФГ «Время Херсонської обл., Генічеського району, село Петрівка.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і аналізу ефективного використання основних засобів на підприємстві з метою підвищення аналітичності облікових даних.

Найсуттєвіші результати дослідження полягають в наступному:

– розроблено схему документообігу основних засобів на підприємстві, що забезпечить встановлення якісної системи переміщення документів та їх своєчасного отримання бухгалтерського обліку;

– розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, що включає побудову оптимальної структури обліку з урахуванням факторів та побудову оптимальної структури збереження основних засобів в робочому стані, та забезпечить якісний, своєчасний та коректний облік надходження і руху основних засобів на підприємстві;

– сформовані та узагальнені пропозиції стосовно оптимізації в

Інвентарній картці, які оптимізують процес складання карток інвентарю, а також нададуть можливість отримати точніші, своєчасні та повні відомості про поточний стан активів підприємства;

– запропонований варіант удосконалення синтетичного обліку основних засобів на підприємстві, з метою уникнення суперечностей у веденні обліку основних засобів при їх утриманні та продажу, а також для відображення доходів і витрат від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу;

– запропонована деталізація рахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів на підприємстві»;

– згруповані проблемні аспекти процесу нарахування амортизації основних засобів та розроблені напрями їх вирішення на підприємстві, що дозволить оптимізувати організацію облікового процесу та налагодити його раціональність.

Кваліфікаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження комплексу теоретичних і практичних питань, пов'язаних з особливостями ведення обліку та здійснення аналізу основних засобів підприємства.

Основні результати та висновки дослідження висвітлено у тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях за темами: «Напрями підвищення ефективності використання основних засобів в аграрному секторі економіки», «Щодо проблем визнання та оцінки основних засобів» та у збірниках статей молодих вчених «Критерії визнання та оцінка основних засобів» та «Генезис поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку»

Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути використані сільськогосподарськими підприємствами у процесі розробки заходів, спрямованих на покращення обліку та здійснення аналізу основних засобів підприємства.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і містить 103 сторінки комп'ютерного тексту, 7 рисунків, 27 таблиць, 85 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ НАДХОДЖЕННЯ І ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1 Економічна сутність, значення та класифікація основних засобів

Ефективне використання основних засобів вимагає впровадження науково обґрунтованої системи бухгалтерського обліку та аналізу основних засобів на підприємстві, яка відповідає вимогам управління. Система бухгалтерського обліку служить джерелом економічної інформації, необхідної для управління підприємством для своєчасного реагування на вплив зовнішнього середовища [51].

З точки зору економічної теорії, основні засоби є частиною постійного виробничого капіталу, який діє як засіб праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переводить свою вартість на виготовлений продукт. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що питання про з'ясування термінології є дискусійним та дуже актуальним [32].

За словами Бутинця Ф.Ф., з точки зору економічної теорії основні засоби є частиною постійного виробничого капіталу, який діє як засіб праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переводить свою вартість на виготовлений продукт. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що питання про з'ясування термінології є дискусійним та дуже актуальним [5].

Жадько К.С., Семенюта В.В., Олійник Л.Ш. стверджують, що використання терміну «необоротні активи» у капіталі активу спотворює економічну сутність оборотності капіталу в підприємстві, яке постійно рухається, тобто його обертають. Єдина відмінність полягає в способі

перенесення витрат на виготовлений продукт. Як ми знаємо, поточні активи повністю переводять свою вартість в один виробничий цикл, а основні засоби поступово, через кілька циклів [24].

Для здійснення виробничої діяльності сільськогосподарські підприємства потребують основних засобів, тобто засобів праці. З роботи вони відрізняються тим, що вони беруть участь у виробництві протягом кількох років, зберігаючи при цьому їх природну форму та фізичні властивості. Засоби праці зношуються поступово, а отже, переносять свою вартість на виробництво деталей по частинах [15].

Основні засоби є важливою умовою та фактором забезпечення ефективної роботи підприємств. У бухгалтерському обліку основні засоби розподіляються на окремий об'єкт. Відповідно до Міжнародного стандарту фінансової звітності 16, основними засобами є активи, які відповідають наступним критеріям:

- суттєвість – наявність фізичної форми;
- сфера діяльності – ведеться підприємством для використання у виробничому процесі або для постачання товарів чи послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей;

Тривалість очікуваного періоду використання – повинна використовуватися протягом більше одного облікового періоду [4].

Основні засоби включають: інвестиційну нерухомість, землю, капітальні витрати на благоустрій, будівлі та споруди, обладнання для передачі, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та обладнання, тварини, багаторічні рослини та інші основні фонди [71].

Відповідно до МСБО 16 «основні засоби» – це матеріальні активи, які підприємство володіє з метою їх використання у цілях виробництва, постачання, надання, лізингу або управління, і які, як очікується, будуть використовуватися протягом більше одного звітного періоду [49].

МСБО 16 застосовується до всіх типів активів, які відповідають цьому визначенню, крім лісової землі та подібних відтворених природних ресурсів.

Основні засоби (майно, машини та обладнання) визначаються у стандарті як матеріальні активи, необхідні для виробництва або продажу товарів та послуг для адміністративних або управлінських цілей або для здачі в оренду, термін корисного використання якого перевищує звітний період. Отже, лише один критерій класифікації матеріальних активів до основних засобів збігається – це тривалий термін використання, тобто більше одного року. Що стосується інших характеристик основних засобів, то вони мають суттєві відмінності. Порівняльна характеристика основних засобів у відповідності з нормативною підтримкою представлена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Особливості визначення економічної сутності основних засобів відповідно до нормативно-правового забезпечення

Критерії	П(с)БО 7	ПКУ	МСБО 16
Термін	Більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)	Більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)	Більше одного звітного періоду
Вартість	Не обмежується	Перевищує 6000 гривень	Не обмежується
Призначення	Для використання їх у процесі виробництва (діяльності) або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій	Для використання у господарській діяльності платника податку	Використання в процесі виробництва, постачання товарів, здійснення послуг, надання в оренду, або для цілей управління

В економічній літературі немає єдиного визначення поняття «основні засоби», тому доцільним є проведення аналізу визначення даного поняття у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених (табл. 1.2).

Таким чином, у сучасних дослідженнях вітчизняні вчені в більшості випадків опираються на термінологію нормативно-правових актів, що є опорою аналізу основних засобів.

Спираючись на думки багатьох авторів-науковців, вважаємо, що категорія основні засоби має розгалужену структуру характеристик та

оцінюються як багатогранна група активів підприємства.

Таблиця 1.2 – Особливості щодо визначення поняття «основні засоби» у роботах вітчизняних та зарубіжних учених

№ п/п	Автор	Визначення поняття
1	Стражева Н. С.	Основні засоби – це знаряддя праці, які використовуються тривалий час, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і переносять свою вартість на готову продукцію, товари, послуги у міру зносу
2	Ладутько Н. І.	Основні засоби підприємства є сукупністю матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері
3	Кірейцев Г. Г.	Основні засоби – це частина майна підприємства, що переносить свою вартість на новостворений продукт частинами за декілька виробничих циклів
4	Загородній А. Г.	Основні засоби – це сукупність матеріальних активів, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються у виробничому процесі
5	Мочерний С. В.	Основні засоби розглядаються як засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами у міру зносу
6	Бутинець Т. А.	Основні засоби розглядаються як вкладений капітал, і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю і їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс); основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс)
7	Довгалюк Н. В.	Основні засоби як матеріальні активи підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово здійснюються у виробничих циклах та зберігають свою натуральну форму, переносячи свою вартість на вироблену продукцію частинами, строк використання яких перевищує один рік (операційний цикл). Основні засоби призначені для експлуатації самим підприємством, для надання в оренду іншим фізичним чи юридичним особам, що в сукупності дає змогу одержувати економічну вигоду для підприємства

Основні засоби в Україні можуть бути класифіковані:

- за їх функціональне призначення;
- по галузевому принципу;
- для використання;
- на підставі приналежності;
- за матеріальним та матеріальним складом [3].

Згідно з новим Податковим кодексом з урахуванням поправок, що приймалися 18 листопада 2010 р. класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації наведена в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання років
група 1 - земельні ділянки	
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
з них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом) інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (у тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 грн.	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди	
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

На промисловій основі основні засоби поділяються на:

– промислові;

- будівництво;
- сільськогосподарське;
- транспорт;
- спілкування та інші

Більша частина основних засобів належить промисловості «промисловості». Це безпосередньо пов'язано з виробничим процесом. Але наявність інших видів економічної діяльності (підтримка допоміжного сільського господарства, будівельні та монтажні роботи, утримання дитячих закладів тощо) вимагає обліку основних засобів, що належать до інших секторів економіки (екскаватори, крани, бульдозери тощо), які знаходяться на балансі промислових підприємств, відносяться до області «будівництва», дочірнього сільського господарства – до галузі «сільське господарство» та ін. [11].

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні фонди сільськогосподарських підприємств поділяються на промислово-виробничі, виробничі основні фонди інших галузей народного господарства та невиробничі (непромислові).

Промислові та виробничі основні засоби включають: конструкції, конструкції, обладнання для передачі, машини та обладнання, робочі машини та обладнання, вимірювальні та регулюючі пристрої, лабораторне обладнання, комп'ютери, інші машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, промислові пристрої та витратні матеріали, робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація та водосховища, інші основні засоби [21].

Невиробничі фонди безпосередньо не беруть участі у виробничому процесі. Невиробничі основні засоби включають: будівлі та споруди житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби, обладнання, інструменти та інші основні засоби невиробничого використання для обслуговування житлових, комунальних та культурно-побутових підвалів [31].

Для використання основні засоби поділяються на діючі (всі основні фонди, що використовуються в економіці), неактивні (ті, що не використовуються в цей час через тимчасове збереження підприємств або окремих магазинів), резервні (різні обладнання, що знаходяться в резерві і призначені для зміна об'єктів основних фондів, що залишилися або відремонтовані) [19].

Значне значення у бухгалтерському обліку основних засобів має поділ їх на підставі приналежності їх до власних та орендованих. Власні кошти можуть складатися з уповноваженого (акціонерного, акціонерного) капіталу, додаткового капіталу з відповідних джерел для розширення діяльності компанії, власної вигоди, цільового фінансування та цільових доходів [23].

1.2 Теоретичні аспекти обліку і аналізу надходження і вибуття основних засобів

Методика обліку основних засобів та порядок їх розкриття у фінансових звітах визначаються НП(С)БО 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000 р. [27].

Основні засоби – матеріальні активи, що знаходяться у власності підприємства з метою їх використання у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціокультурних функцій, очікуваний термін експлуатації (експлуатація) якого перевищує один рік (або робочий цикл, якщо він перевищує рік) [24].

Облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». Рахунок 10 «Основні засоби» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та переміщення власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів та орендованих цілісних майнових комплексів,

які класифікуються як основні засоби [62].

Дебет рахунку 10 «Основні засоби» це дохід (придбаний, створений, отриманий) основних засобів на балансі підприємства, який обліковується за первісною вартістю; сума витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, завершення, обладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, спочатку очікуваних від використання об'єкта; сума доданої вартості об'єкта основних засобів, позика – вибуття основних засобів у результаті продажу, вільного переказу чи невідповідності критеріям визнання активу, а також у випадку часткової ліквідації основних засобів, сума вартості основних засобів [25].

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки:

- 101 «Земля»;
- 102 «Капітальні витрати на благоустрій землі»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Прилади, прилади та обладнання»;
- 107 «Робоча та продуктивна худоба»;
- 108 «багаторічні насадження»;
- 109 «Інші основні засоби».

Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до П(С)БО № 7 наведено на рис. 1.1.

Початкова вартість основних засобів, що сплачується в статутний капітал підприємства, визнається засновниками (учасниками) підприємства їх справедливої вартості [31].

Початкова вартість об'єкта основних засобів, отриманих в обмін на аналогічний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого активу перевищує його справедливую вартість, то справедлива вартість переданого активу з включенням різниці до витрат звітного періоду є початковою вартістю

об'єкта основних засобів, отриманих у обмін для подібного об'єкта [41].

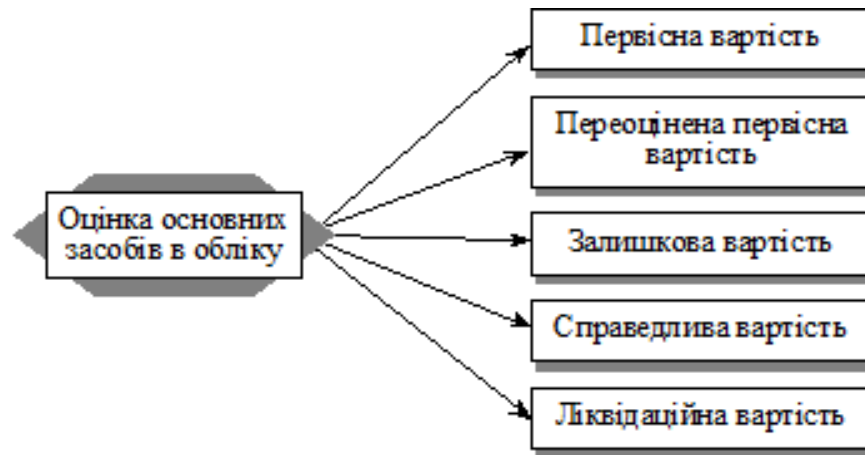

Рисунок 1.1 – Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до П(С)БО № 7

Початкова вартість об'єкта основних засобів, придбаних в обмінному (або частковому обміні) для не пов'язаного об'єкта, дорівнює справедливій вартості об'єкта переносу основних засобів, збільшеного (зменшеного) на суму готівки або грошові еквіваленти, передані (отримані) під час обміну [34]. Початкова вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, завершення, попереднє обладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, спочатку очікуваних від використання об'єкта. Початкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів [48].

Переоцінена вартість – вартість довгострокових активів після їх переоцінки.

Залишкова вартість – це різниця між початковою (переоціненою) вартістю та сумою амортизації основних засобів.

Справедлива вартість – ринкова вартість, визначена експертним рішенням, яка зазвичай визначається професійними оцінювачами.

Амортизована вартість – це первісна або переоцінена вартість необоротних активів, за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість – це сума грошей або вартість інших активів, які підприємство очікує отримати від продажу (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією) [25].

Облікові записи в Плані рахунків відповідають класифікації, наданій в П(С)БО 7 «Основні засоби»: – основні засоби (рахунок 10); – інші не поточні матеріальні активи (рахунок 11).

Крім того, основні засоби поділяються на об'єкти, що підлягають амортизації, та об'єктам, які не нараховують амортизацію (землю). П(С)БО 7 при встановленні критеріїв власності на матеріальні активи до основних засобів, віддає перевагу їхній меті і не накладає обмежень на їх вартість.

Для ефективного обліку та контролю за збереженням основних засобів для кожного об'єкта основних фондів (інвентарний об'єкт), незалежно від того, чи є воно в експлуатації, на складі або в консерваторії, при прийнятті їх до бухгалтерського обліку, повинен бути призначений відповідний інвентарний номер, що відбивається на ньому, прикріплюючи металевий жетон, наноситься на об'єкт олійною фарбою або іншим способом, що забезпечує його тривале зберігання без пошкодження і втрати. [16].

Об'єкт інвентаризації являє собою готовий пристрій з усіма пристроями та аксесуарами до нього або окремим структурно відокремленим об'єктом, призначеним для виконання певних незалежних функцій, або окремим набором структурно з'єднаних об'єктів з однаковими або різними цілями, що мають для їх утримання загальні пристрої керування та єдиний фундамент, в результаті якого кожен об'єкт може виконувати свої функції, а комплекс – певна робота тільки в композиції, але не самостійно [29].

Інвентарний номер, який присвоюється предмету основних засобів, зберігається для нього протягом усього періоду його розташування на підприємстві та зазначається у всіх первинних документах та реєстрах

обліку. У випадках, коли інвентар має декілька частин, які мають різний термін корисного використання та обліковуються як окремі елементи інвентарю, кожному предмету присвоюється окремий номер інвентарі. Якщо для об'єкта, який складається з кількох частин, встановлюється загальний термін корисної дії об'єкта, зазначений об'єкт обліковується за одним номером інвентарі.

Інвентаризація активів, списаних з обліку основних засобів, не призначається новим об'єктам обліку протягом п'яти років після закінчення року списання [36]. Правильність обліку та контроль його управління на кожному підприємстві забезпечується наказом облікової політики, який має включати розділ обліку основних засобів та інших необов'язкових матеріальних активів.

З сучасним високим технічним рівнем промислового виробництва величина і прогресивність основних виробничих потужностей, їх технічний стан значною мірою визначають потенційні можливості промислового виробництва, її потужність [79].

Так, Собко В.В. стверджує, що відповідно до сучасних вимог існує потреба в аналізі наявності виробництва основних засобів, їх технічного стану та використання, а також оцінки їх впливу на зростання виробництва, зниження собівартості продукції та, отже, збільшення прибутку від реалізації продукції.

Моральне і фізичне знецінення основних фондів та приведення їх технічного стану відповідно до новітніх досягнень науки і техніки продовжуються в процесі їх постійного оновлення – руху основних засобів. Відновлення основних засобів здійснюється у формі їх заміни більш просунутою та ефективною, реконструкцією та модернізацією окремих груп та типів.

Рух основних фондів – це, з одного боку, впровадження нових сучасних технічних засобів в будь-яку з перерахованих форм, а з іншого – видалення застарілих засобів праці внаслідок їх фізичного та морального

амортизація Відповідно, для оцінки руху основних засобів використовується коефіцієнт відновлення та коефіцієнт виходу на пенсію, що характеризує інтенсивність введення та розпорядження деякими типами та групами основних засобів та їх сукупністю. Для оцінки тенденцій обсягу та руху основних засобів та їх відтворення використовуються їх баланси.

Стан та ефективність використання основних засобів безпосередньо впливає на виконання виробничої програми підприємства й можливість отримання прибутку. Діяльність промислових та інших підприємств значною мірою залежить від їх забезпеченості основними засобами та ефективності їх використання.

Мета економічного аналізу ефективності використання основних засобів полягає у визначенні забезпеченості основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення фондівіддачі.

Джерела інформації для проведення аналізу наведено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Інформаційна база для аналізу ефективності використання основних засобів

Група	Джерела даних
Первинні документи	Акт приймання-передачі основних засобів, Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, Акт на списання основних засобів, Картка обліку руху основних засобів, Інвентарна картка обліку основних засобів, Інвентарний список основних засобів, Рахунок амортизації основних засобів
Дані рахунків бухгалтерського обліку	10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції» та інші
Облікові реєстри	Журнал 4, відомість 4.1
Фінансова звітність	Ф. №1 «Баланс»2, ф. №2 «Звіт про фінансові результати», ф. №3 «Звіт про власний капітал», ф. №4 «Звіт про рух грошових коштів», ф. №5 «Примітки до річної фінансової звітності»
Статистична звітність	Ф. №1-підприємство «Звіт про основні показники діяльності підприємства», ф. №1-П (термінова) «Терміновий звіт про виробництво промислової продукції (робіт, послуг)», ф. 11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»
Інші джерела	Дані проведених інвентаризацій, інвентарні картки, договір лізингу, план технічного розвитку, патенти, паспорт будівлі, дані попередніх аудиторських перевірок

Перераховані джерела інформації використовуються для проведення ретроспективного аналізу. Оперативний аналіз проводиться за даними первинного бухгалтерського обліку (за інформацією на рахунках 10, 13, 15 тощо). Прогнозний аналіз ефективності використання основних засобів застосовується при оцінці відповідних альтернативних управлінських рішень.

Методика аналізу ефективності використання основних засобів повинна враховувати ряд принципових положень:

- функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати з їх придбання і експлуатації розподілені в часі;

- момент фізичної заміни (оновлення) основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення, у результаті чого можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати діяльності підприємства;

- ефективність використання основних засобів оцінюється по-різному залежно від їх виду, належності (власні, орендовані), характеру участі у виробничому процесі, а також призначення.

Оскільки основні засоби обслуговують не тільки виробничу сферу діяльності підприємства, а й соціально-побутову, культурну, природно-екологічну тощо, ефективність їх використання визначається не лише економічними, а й соціальними, екологічними та іншими факторами.

Для аналізу особливе значення має розподіл виробничих основних засобів основної діяльності підприємства на дві частини: активну і пасивну. До активної частини у більшості галузей промисловості належать машини та устаткування, які безпосередньо взаємодіють з предметами праці. Пасивну частину формують основні засоби, які створюють умови для здійснення виробничого процесу, – будівлі, споруди, передавальні пристрої, транспортні засоби. Зростання питомої ваги активної частини є показником прогресивності структури основних засобів, підвищення технічної оснащеності підприємства.

При проведенні аналізу динаміки, складу і структури основних засобів необхідно:

- визначити середньорічну вартість основних засобів і динаміку її зміни за декілька років;

- виявити причини збільшення вартості основних засобів (збільшення внаслідок переоцінки основних засобів не є позитивною тенденцією, до числа позитивних можна віднести перевищення темпів зростання вартості виробничих основних засобів над темпами зростання вартості невиробничих засобів);

- зіставити темпи зміни вартості основних засобів з динамікою зростання вартості продукції або обсягів виробництва в натуральному вираженні. Останній показник повинен мати вищі темпи зростання порівняно з вартістю основних засобів;

- виявити тенденції щодо структурних змін в складі основних засобів.

Причому до числа позитивних можна віднести:

- значну питому варту активної частини основних засобів порівняно з пасивною частиною основних засобів;

- підвищення темпів зростання активної частини основних засобів порівняно з темпами зростання пасивної частини основних засобів. Забезпеченість окремими видами машин, механізмів, обладнання, приміщеннями встановлюється шляхом порівняння фактичної їх наявності з плановою потребою, необхідною для виконання програми виробництва продукції.

Узагальнюючими показниками, що характеризують рівень забезпеченості підприємства основними виробничими засобами, є фондоозброєність, енергоозброєність та технічна озброєність праці. Показник загальної фондоозброєності праці розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до середньоспискової чисельності робітників у найбільшу зміну (мається на увазі, що робітники, зайняті на інших змінах, використовують ті ж засоби праці). Коефіцієнт

енергоозброєності праці обчислюється як відношення енергетичної потужності, що обслуговує виробничий процес, до чисельності робітників, які працюють у найбільшій зміні. Коефіцієнт технічної озброєності праці визначається як вартості виробничого обладнання до середньоспискового числа робітників у найбільшу зміну. У процесі аналізу значення розрахованих показників порівнюється з даними минулих періодів, прогнозними, визначаються напрями їх змін. Крім того, темпи зростання фондоозброєності, енергоозброєності, технічної озброєності порівнюються з темпами зростання продуктивності праці. При цьому бажано, щоб темпи зростання продуктивності праці випереджали темпи зростання цих показників.

Важливе значення має аналіз вивчення руху і технічного стану основних засобів, що проводиться на підставі таких показників, як: коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту, частка зданих в операційну оренду основних засобів, частка взятих в операційну оренду основних засобів тощо.

Наведені показники і коефіцієнти доцільно розраховувати для всіх виробничих основних засобів, активної їх частини, окремих груп виробничих основних засобів, основних видів обладнання за різні періоди часу.

Аналізуючи отримані результати, необхідно враховувати, що зростання коефіцієнта зносу (і, відповідно, зниження коефіцієнта придатності) може бути зумовлене:

- методом нарахування амортизації, що застосовується;
- придбанням або отриманням від інших господарюючих суб'єктів основних засобів з рівнем зносу більше, ніж в середньому по підприємству;
- низькими темпами оновлення основних засобів;
- невиконанням завдання з введення в експлуатацію основних засобів і їх модернізації.

При цьому, як правило, коефіцієнт зносу не відображає фактичної зношеності основних засобів, а коефіцієнт придатності не дає точної оцінки

їх поточної вартості. Це зумовлено наступними причинами:

- на суму зносу основних засобів великий вплив здійснює метод нарахування амортизації, що застосовується на підприємстві;

- вартісна оцінка основних засобів залежить від стану кон'юнктури попиту, а отже, може відрізнятись від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнту придатності;

- на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак фізично ці основні засоби не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Важливе значення має аналіз вивчення руху і технічного стану основних засобів. Для аналізу особливе значення має розподіл виробничих основних засобів основної діяльності підприємства на дві частини: активну і пасивну. Мета економічного аналізу ефективності використання основних засобів полягає у визначенні забезпеченості основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення фондоддачі.

Отже, на основі вищевказаних заходів та документації фахівець має змогу скласти власну незалежну думку про стан основних засобів та інших непоточних матеріальних активів, їх наявність та ефективність використання або обслуговування.

1.3 Нормативно-правове регулювання обліку і аналізу надходження і вибуття основних засобів

Нормативна база обліку та аналізу основних засобів поділяється на таку, що регулює облік (включаючи первинний облік та інвентаризацію) та звітність, а також ті, що регулюють правовий аспект використання нематеріальних активів та їх аналіз. Знання предметів цих законів необхідне

для певних операцій з обліку нематеріальних активів (наприклад, які документи засвідчують авторське право тощо, що стосуються інтелектуальної власності тощо).

Основним законодавчим актом, пов'язаним з організацією бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає мету, принципи та вимоги до підготовки фінансової звітності на підприємстві. Крім того, облік регулюється національними бухгалтерськими стандартами [30].

Розкриття нематеріальних активів у фінансових звітах регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до підготовки фінансової звітності», розкриває вимоги до інформації, представленої у звіті [63].

Одним з основних положень, що регулює облік та аналіз доходів та руху основних засобів, є Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.02.2000 р. № 92 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. № 88/4509) [62].

Також доцільно враховувати особливості, наведені в Положенні (Стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.99 р. (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. № 750/4043) [58].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 р. № 181 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 10 серпня 2000 р. За № 487/4708 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів № 591 від 24 вересня 2004 р.) [35].

План обліку активів, капіталу, пасивів та господарської діяльності підприємств та організацій № 291 від 30.11.99 р., із змінами та доповненнями від 20.09.2004 р. [55].

Інструкція щодо застосування Плану рахунків активів, капіталу, зобов'язань та операцій бізнесу підприємств та організацій № 291 від

30.11.99 зареєстровано в Міністерстві юстиції України № 893/4186 від 21.12.99 р.) [33].

Постанова № 166 «Порядок визначення розміру збитку від крадіжки, дефіциту, знищення (пошкодження) матеріальних цінностей», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.01.2000 р. № 116 [48].

Методичні рекомендації з обліку основних засобів, затвержені наказом Міністерства фінансів України від 05.09.2004 р. № 561 [44].

Лист Державної податкової адміністрації України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій з продажу основних засобів» № 10413/6 / 23-2119 від 18.11.2004 р. [35].

У податковому обліку, починаючи з звітного року, бухгалтери повинні, з урахуванням діючих нормативних актів щодо оподаткування та бухгалтерського обліку, повинні визначатися початковими балансами та процедурою обчислення амортизації.

Відповідно до Закону, Податкового кодексу України, суб'єкти господарювання, які мають основні засоби у своєму балансі, на початку звітного року повинні: визначатись відповідно до ПКУ, балансова вартість груп основних засобів на початок року з метою накопичення амортизації за перший квартал поточного року; розрахувати амортизацію за перший квартал поточного року, виходячи з балансової вартості груп (для групи 1 – за балансовою вартістю об'єктів) та ставками амортизації.

Ефективне використання основних засобів вимагає впровадження науково обґрунтованої системи бухгалтерського обліку та аналізу основних засобів на підприємстві, яка відповідає вимогам управління. Система бухгалтерського обліку служить джерелом економічної інформації, необхідної для управління підприємством для своєчасного реагування на вплив навколишнього середовища.

Отже, з точки зору економічної теорії основні засоби є частиною постійного продуктивного капіталу, який діє як засіб праці, і поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переводить свою вартість на

виготовлений продукт. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що питання з'ясування термінології є дискусійним і дуже актуальним.

Для здійснення виробничої діяльності сільськогосподарські підприємства потребують основних засобів, тобто засобів праці. З роботи вони відрізняються тим, що вони беруть участь у виробництві протягом кількох років, зберігаючи при цьому їх природну форму та фізичні властивості. Засоби праці зношуються поступово, а отже, передають свою цінність виробництву деталей. Основні засоби є важливою умовою та фактором забезпечення ефективної роботи підприємств. У бухгалтерському обліку основні засоби розподіляються на окремий об'єкт. Відповідно до Міжнародного стандарту фінансової звітності 16 основними засобами є активи, які відповідають наступним критеріям: – суттєвість – наявність фізичної форми; – сфера діяльності – ведеться підприємством для використання у виробничому процесі або для постачання товарів чи послуг, для здачі в оренду іншим особам або для адміністративних цілей; – тривалість очікуваного періоду використання – повинна використовуватися протягом більше одного облікового періоду.

Методика обліку основних засобів та порядок їх розкриття у фінансових звітах визначаються положеннями (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000. Основні засоби – матеріальні активи, що знаходяться у власності підприємства з метою їх використання у виробничому процесі, або постачання товарів, надання послуг, оренда іншим особам, або для здійснення адміністративних та соціокультурних функцій, очікуваного строку корисного використання (експлуатація) яких перевищує рік (або робочий цикл, якщо він перевищує рік) [24].

Облік основних засобів здійснюється на рахунку 10 «Основні засоби». Рахунок 10 «Основні засоби» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та переміщення власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів та орендованих цілісних майнових комплексів,

які призначаються у випадку дебетового рахунку 10 «Майно» , «Основні засоби», дохід (придбаний, створений, отриманий) основних засобів фіксується на балансі підприємства, який обліковується за первісною вартістю, суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, завершення, додаткове обладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, спочатку очікуваних від використання об'єкта, сумою вартості об'єкта основних засобів, на кредит – розпорядження основними засобами внаслідок продажу, вільного переказу чи невідповідності критеріям визнання активу, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, а кріплення вартості основних засобів.

Крім того, основні засоби поділяються на об'єкти, що підлягають амортизації, та об'єкти, які не нараховують амортизацію (землю). П(С)БО 7 при встановленні критеріїв власності на матеріальні активи до основних засобів, віддає перевагу їхній меті і не накладає обмежень на їх вартість.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ І ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ФГ «ВРЕМЯ» ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження при написанні дипломної роботи виступає фермерське господарство «Время», яке розташоване за адресою 75511, Херсонська обл., Генічеський район, село Петрівка, вул. Чапаєва, буд. 3.

Безпосереднє керівництво фірмою здійснює Черкашина Світлана Леонідівна та Черкашин Валерій Володимирович.

Підприємство діє згідно з чинним законодавством на підставі статутних документів, законів і нормативно-правових актів України та укладених договорів.

Підприємство самостійно планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на послуги, підвищення доходів, необхідності виробничого і соціального розвитку. За статутом господарський рік починається 1 січня і закінчується 31 грудня. По закінченні кожного року формується річний звіт.

Підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Для більш детального аналізу діяльності господарства доцільно розглянути фінансову діяльність господарства у сукупному вираженні, починаючи з дослідження майна та капіталу підприємства.

Оцінка майна та капіталу ФГ «Время» за 2015-2019 р.р. представлена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Оцінка майна та капіталу ФГ «Время» за 2015-2019 рр.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	у % 2019р. до 2015р.
1	2	3	4	5	6	7	8
	Майно - усього	15955,0	19707,0	20340,0	29738,0	51374,0	321,99
1	Необоротні активи	6146,0	5504,0	9247,0	11434,0	14827,0	241,25
1.1	Основні засоби	6102,0	5460,0	9205,0	11434,0	12439,0	203,85
1.2	Довгострокові біологічні активи	44,0	44,0	42,0	0,0	0,0	0,00
2	Оборотні активи	9809,0	14203,0	11093,0	18304,0	36547,0	372,59
2.1	Запаси	8290,0	5856,0	5010,0	9858,0	17912,0	216,07
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	1420,0	8218,0	5990,0	8426,0	18587,0	1308,94
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	5,0	0,0	5,0	5,0	33,0	660,00
	Капітал - усього	15955,0	19707,0	20340,0	29738,0	51374,0	321,99
4.	Власний капітал	11537,0	15074,0	15963,0	27100,0	41483,0	359,56
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	100,00
5.	Зобов'язання і забезпечення	4418,0	4633,0	4377,0	2638,0	9891,0	223,88
5.1	Довгострокові зобов'язання	957,0	644,0	1012,0	1164,0	520,0	54,34
5.2	Поточні зобов'язання	3461,0	3989,0	3365,0	1474,0	9371,0	270,76
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	1461,0	1089,0	565,0	74,0	4871,0	333,40

Аналіз таблиці 2.1. свідчить про ефективну роботу підприємства. Зокрема має місце суттєве зростання вартості сукупного майна підприємства на 221% за рахунок зростання вартості необоротних активів на 141% та оборотних активів на 272%. Дана тенденція вплинула на зростання вартості капіталу господарства на 221%, зокрема власного капіталу на 259%. Поряд з цим маємо дещо негативну динаміку стосовно зобов'язань підприємства. Так, зросла вартість поточних зобов'язань та кредиторської заборгованості на 170% і 233% відповідно. В цілому зазначимо, дана тенденція не вплине на загальний розвиток господарства.

Результат дослідження фінансових результатів свідчить про високий фінансово-економічний розвиток підприємства про, що свідчить суттєве зростання чистого доходу на 217%.

Таблиця 2.2 – Фінансові результати діяльності ФГ «Время» за 2015-2019 р. р., тис. грн.

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	у % 2019р. до 2015р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12658,0	18050,0	15740,0	27826,0	40231,0	317,83
2	Операційні витрати, у тому числі:	12275,0	15210,0	12710,0	15426,0	23189,0	188,91
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);						
	б) адміністративні витрати;	1106,0	914,0	984,0	1245,0	1340,0	121,16
	в) витрати на збут;	115,0	103,0	148,0	125,0	166,0	144,35
г) інші операційні витрати.	224,0	439,0	3883,0	1715,0	691,0	308,48	
3	Валовий прибуток (збиток)	383,0	2840,0	3030,0	12400,0	17042,0	4449,61
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,03	15,73	19,25	44,56	42,36	39,33
5	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	906,0	4159,0	1161,0	12018,0	14915,0	1646,25
6	Фінансові та інвестиційні витрати	398,0	622,0	598,0	881,0	532,00	133,67
7	Фінансовий результат до оподаткування	508,0	3537,0	563,0	11137,0	14383,0	2831,30
8	Чистий прибуток (збиток)	508,0	3537,0	563,0	11137,0	14383,0	13875,0
9	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4,01	19,60	3,58	40,02	35,75	31,74
10	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	132,64	124,54	18,58	89,81	84,40	-48,24

Дана тенденція, в свою чергу, вплинула на суттєве зростання валового прибутку та прибутку від операційної діяльності, що вплинуло на ріст фінансового результату до оподаткування та чистого прибутку загалом. Оцінюючи результати дослідження, зазначимо, що протягом 2018-2019 рр. підприємство значно збільшило рівень своєї прибутковості, що вплинуло на зростання фінансової стійкості господарства (табл. 2.2).

Дослідження фінансової стійкості підприємства показало зростання рівня коефіцієнту автономії на 11%, що має місце на значний ріст чистого прибутку господарства. Також відмітимо зростання коефіцієнту фінансування на 60%, що вплинуло на зменшення коефіцієнту фінансового ризику на 38% та коефіцієнту залученого капіталу на 76%.

Таблиця 2.3 – Оцінка фінансової стійкості підприємства за 2015-2019рр.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	у % 2019 р. до 2015р.
1. Показники структури капіталу								
1.1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,72	0,76	0,78	0,91	0,81	111,67
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,28	0,24	0,22	0,09	0,19	69,53
1.3	Коефіцієнт фінансування	>1	2,61	3,25	3,65	10,27	4,19	160,61
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,38	0,31	0,27	0,10	0,24	62,26
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,92	0,96	0,94	0,96	0,99	106,95
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Збільшення	0,22	0,14	0,23	0,44	0,05	24,27
2. Показники стану оборотних активів								
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	6348,00	10214,00	7728,00	16830,00	27176,00	428,10
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,65	0,72	0,70	0,92	0,74	114,90
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	0,76	1,71	1,51	1,70	1,52	200,28
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	216,48
3. Показники стану основного капіталу								
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,91	0,58	0,70	0,72	0,59	65,09
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,38	0,28	0,45	0,38	0,24	63,31
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,34	0,44	0,34	0,35	0,42	123,63
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	1,60	2,58	1,20	1,60	2,46	154,44

Також відмітимо, що за рахунок зростання вартості оборотних активів, зріс коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості оборотними коштами та коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів на 328%, 14% і 116% відповідно. Загалом зазначимо високу фінансову стійкість підприємства, особливо за останні 2 роки.

Бухгалтерська, фінансова та статистична звітність на підприємстві здійснюється на основі нормативно-правових документів, розроблених органами влади, відповідальними за регулювання питань обліку та звітності в країні. Це дозволяє бухгалтерську та фінансову звітність готувати на основі єдиних принципів та форми та, таким чином, забезпечити порівнянність бухгалтерської інформації.

Облікова політика була визначена підприємством самостійно в особі її директора та головного бухгалтера за відповідним замовленням з обов'язковим розкриттям в окремих розділах методичних принципів бухгалтерського обліку, методів його управління та складання фінансової та статистичної звітності, організації роботи бухгалтерської служби.

У бухгалтерській політиці підприємства враховуються такі важливі фактори: форма власності та організаційно-правова структура підприємства; вид економічної діяльності, що визначає характеристики та умови бухгалтерського обліку; параметри підприємства за обсягом діяльності, номенклатурою продукції, кількістю працівників тощо; відносини з податковою системою, наявність пільг та умов їх отримання; умови надання компанії ресурсів та умов для реалізації готової продукції; матеріально-технічне забезпечення обліково-аналітичної роботи підприємства та рівень надання кваліфікованими бухгалтерами; умови для організації та стимулювання праці.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємствах та забезпечення реєстрації фактів усіх ділових операцій у первинних документах, регістрах та звітності у встановлений термін є керівником підприємства. Дотримання закону при здійсненні господарських операцій є їх власниками.

Невід'ємною частиною бухгалтерської організації на підприємстві є перелік документів, що використовуються для початкового відображення господарських операцій, а також перелік облікових реєстрів, необхідних для накопичення та систематизації інформації. Перелік документів

затверджується в Наказі про облікову політику та включає:

- робочий план бухгалтерського обліку, що містить синтетичні та аналітичні рахунки, необхідні для обліку відповідно до вимог своєчасності та повноти обліку та звітності;
- форми первинних бухгалтерських документів, що використовуються для реєстрації господарської діяльності, для яких нема типових
- форми первинної облікової документації, а також форми документів для внутрішнього обліку;
- порядок інвентаризації активів та зобов'язань;
- методи оцінки активів та зобов'язань;
- правила та графік документообігу та технологія обробки бухгалтерської інформації;
- порядок контролю господарських операцій;
- інші рішення, необхідні для організації бухгалтерського обліку.

Послідовна облікова політика компанії є однією з найважливіших завдань бухгалтерського обліку. З метою забезпечення бухгалтерського обліку на підприємстві та реалізації пункту 4 статті 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» у ФГ «Время» була створена така форма організації бухгалтерського обліку. Облік здійснюється бухгалтерією підприємства під керівництвом головного бухгалтера. У нього може бути заступник (заступник), їх кількість визначається штатним розкладом компанії та затверджується окремим розпорядженням керівника підприємства.

Головний бухгалтер компанії організовує контроль над показом на рахунках усіх ділових операцій. Він також бере участь у реєстрації матеріалів, пов'язаних з відсутністю та компенсацією втрат від нестачі, крадіжки та пошкодження майна підприємства. Розробляє та забезпечує дотримання єдиних організаційно-методичних принципів бухгалтерського обліку всіх структурних підрозділів підприємства. Забезпечує контроль за своєчасною та правильною реєстрацією первинних документів та складання

консолідованих бухгалтерських документів. Контролює присутність у первинних документах всіх необхідних реквізитів, встановлених нормативними документами, а також підписи осіб, відповідальних за їх виконання. Вона систематизує інформацію, що міститься в первинних документах, в бухгалтерських документах в регістрах синтетичного та аналітичного обліку, методі подвійного запису. Порядок роботи головного бухгалтера, який стосується організації та обліку підприємства, є обов'язковим для всіх структурних підрозділів та працівників підприємства. Головний бухгалтер наділений правом другого підпису, який він розміщує на основних бухгалтерських документах, регістрах обліку та відповідних звітах відповідно до переліку, наведеного в замовленні.

Головний бухгалтер несе особисту відповідальність перед директором підприємства, визначає структуру бухгалтерського апарату та розподіл обов'язків між окремими працівниками.

Структура облікового інструмента ФГ «Время» є лінійною і базується на предметі, яка передбачає виділення окремих підрозділів або бухгалтерських груп за найважливішими розділами бухгалтерського процесу. Таким чином, компанія виділила окремі сфери бухгалтерського обліку та визначила відповідальність за їх обслуговування: облік розрахунків з покупцями та покупцями, облік худоби, облік основних засобів та облік заробітної плати та касира (рис. 2.1).

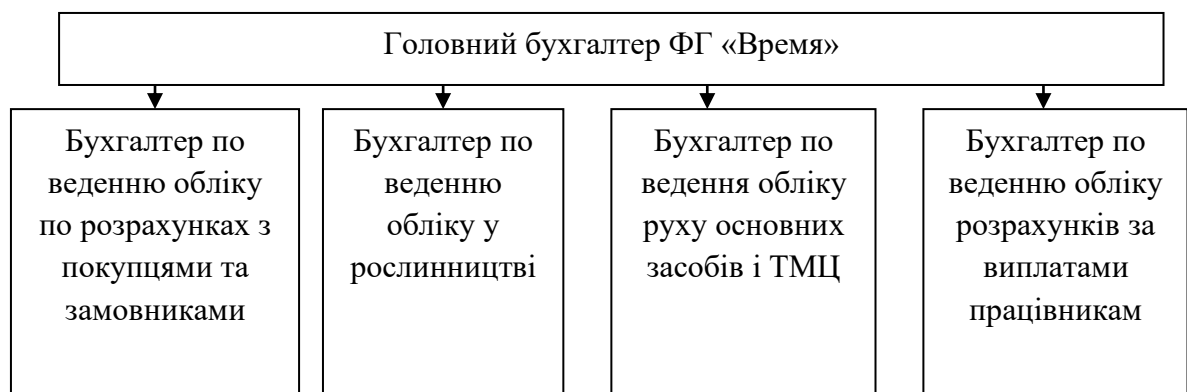

Рисунок 2.1 – Структура бухгалтерського апарату ФГ «Время»

Слід зазначити, що істотним недоліком є відсутність Положення про бухгалтерську службу на підприємстві, що вказує на внутрішню організацію роботи відділу та конкретні обов'язки кожного працівника.

Розподіл обов'язків між конкретними виконавцями належить головному бухгалтерові, призначеному та звільненому директором ФГ «Время». Під функціональними обов'язками працівників, що займаються бухгалтером та звітністю, підлягають головний бухгалтер та призначається керівником компанії за згодою головного бухгалтера. Він встановлює обов'язки кожного бухгалтера та контролює їх виконання. Але суттєвий недолік полягає в тому, що функції кожного бухгалтера, його обов'язки, обов'язки та права не визначаються характеристиками служби та посадовими інструкціями.

Іншим недоліком роботи бухгалтерії є відсутність якісної характеристики працівників, які мають значний вплив на її роботу. Не всі мають вищу освіту за спеціальністю, а ті, хто ніколи не відвідував вищі навчальні курси.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що з використанням бухгалтерської служби на підприємстві є весь первинний, синтетичний та аналітичний облік. За допомогою добре організованої роботи бухгалтерів підприємство своєчасно подає всі фінансові та статистичні звіти державним органам влади.

Формування облікової політики тісно пов'язане з здатністю фахівців адаптуватися до змін зовнішніх та внутрішніх факторів, що є запорукою формування облікової політики, яка може забезпечити майбутнє ефективного розвитку підприємства.

Користувачами облікової інформації можуть бути внутрішні та зовнішні користувачі рис. 2.2.

Отже, вимоги облікової політики є обов'язковими для бухгалтерського персоналу, а також для інших категорій керівного персоналу.

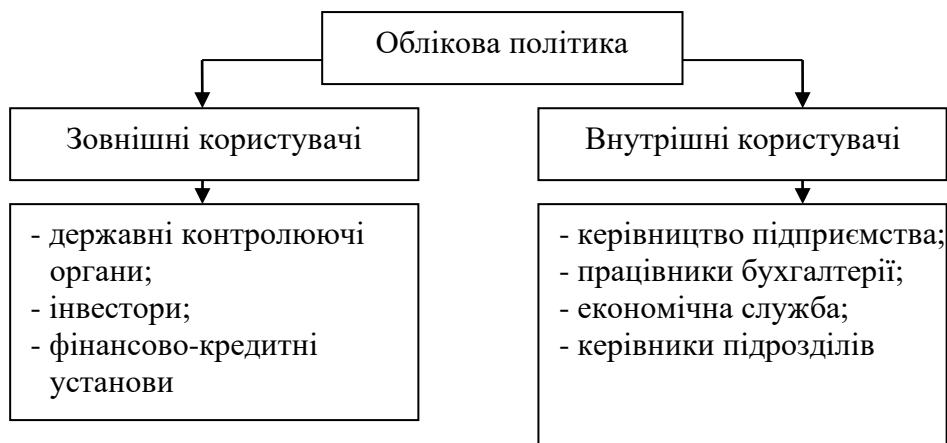

Рисунок 2.2 – Користувачі облікової інформації підприємства

Це важливий фактор організації та вдосконалення управлінського, фінансового та податкового обліку на підприємстві. Основним економічним принципом облікової політики є забезпечення поступового розвитку підприємства.

Організація бухгалтерської служби передбачає визначення прав та обов'язків усіх своїх працівників, у тому числі головного бухгалтера, побудови бухгалтерської служби на підприємстві, її місця в системі управління та взаємодії з іншими підрозділами. Від правильно організованого обліку залежить успіх економіки [38].

Організація обліку та бухгалтерського обліку в ФГ «Время» покладена на бухгалтерську службу, яку очолює головний бухгалтер, який здійснює свою діяльність як функціональний підрозділ. Управління обліком здійснюється централізовано, тобто весь персонал бухгалтерської служби підпорядкований головному бухгалтерові.

Функції обліку регулюються посадовими інструкціями, вони розробляються головним бухгалтером і призначені для конкретних виконавців. У ФГ «Время» посадові інструкції розробляються для кожної повної зайнятості. Вони дають можливість визначити перелік обов'язків, прав, відповідальності працівників за виконання конкретного завдання, а також дозволяти контролювати виконання робіт працівником.

Організація бухгалтерського обліку – цілеспрямована діяльність щодо

створення та вдосконалення системи економічної інформації з усіх аспектів діяльності підприємства та її господарської діяльності, яка передбачає прийняття раціональних управлінських рішень [33].

Основними завданнями бухгалтерської організації на ФГ «Время» є: контроль за повним та своєчасним розподілом матеріальних цінностей та їх збереженням у місцях зберігання; відповідальність складських резервів за стандарти; Визначення всіх витрат, пов'язаних із придбанням або виробництвом запасів та розподілом початкової вартості; встановлення методології обліку виробничих витрат та розрахунку собівартості продукції протягом року; забезпечення своєчасної документації руху продукції – її надходження на склади і відправлення їх покупцям.

ФГ «Время» використовує автоматичну форму бухгалтерського обліку. Це дозволяє уникнути помилок, оскільки в автоматизованому обліку є лише один реєстр, а всі інші формуються автоматично, і тому ризик помилки при передачі даних мінімальний. Використання автоматизованих форм бухгалтерського обліку дозволяє забезпечити швидку, повну та достовірну інформацію про діяльність компанії.

ФГ «Время» використовує бухгалтерську комп'ютерну програму «1С: Бухгалтерія», версію 8.3. Початкові дані для цієї програми - це ділові операції, внесені до журналу економічних операцій.

Бухгалтерський відділ на кінець звітного періоду (місяць, квартал, рік) на чолі з головним бухгалтером готує бухгалтерську фінансову звітність, після чого він передається відповідним органам, користувачам інформації.

Підприємство має 3 структурних підрозділи, в яких працюють 12 бухгалтерів, з них 6 – у першому, 5 – у другому та 1 – у третьому структурному підрозділі.

За принципом повного охоплення всі транзакції, що підлягають реєстрації, реєструються без будь-яких винятків, виконуються за основними документами. ФГ «Время» використовує уніфіковані форми первинних документів, затверджені законодавством.

Серед недоліків, які були виявлені під час написання цього підрозділу, можна згадати, що ФГ «Время» не схвалила Порядок облікової політики, і тому ми вважаємо, що це питання потребує подальшого розгляду.

2.2 Документальне оформлення обліку основних засобів на підприємстві

Для документального оформлення операцій з основними засобами розроблені такі типові форми первинних документів (рис. 2.3).

Типова форма № ОЗ-1 «Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку введення їх до експлуатації; для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів з одного цеху (відділу, дільниці) до іншого, а також для виключення їх зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству (організації).

При отриманні (купівлі) основних засобів акт складає комісія, яка призначається розпорядженням (наказом) керівника підприємства. Акт складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт. Складання загального акта, яким оформляється приймання декількох об'єктів основних засобів, дозволяється лише у разі обліку господарського інвентарю, інструментів, обладнання тощо, якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість та прийняті в одному календарному місяці.

При передачі основних засобів іншому підприємству акт складається у двох примірниках (для підприємства, яке отримує, і підприємства, яке передає основні засоби). При оформленні внутрішнього переміщення основних засобів акт також складається у двох примірниках у тому відділі, який здає основні засоби.

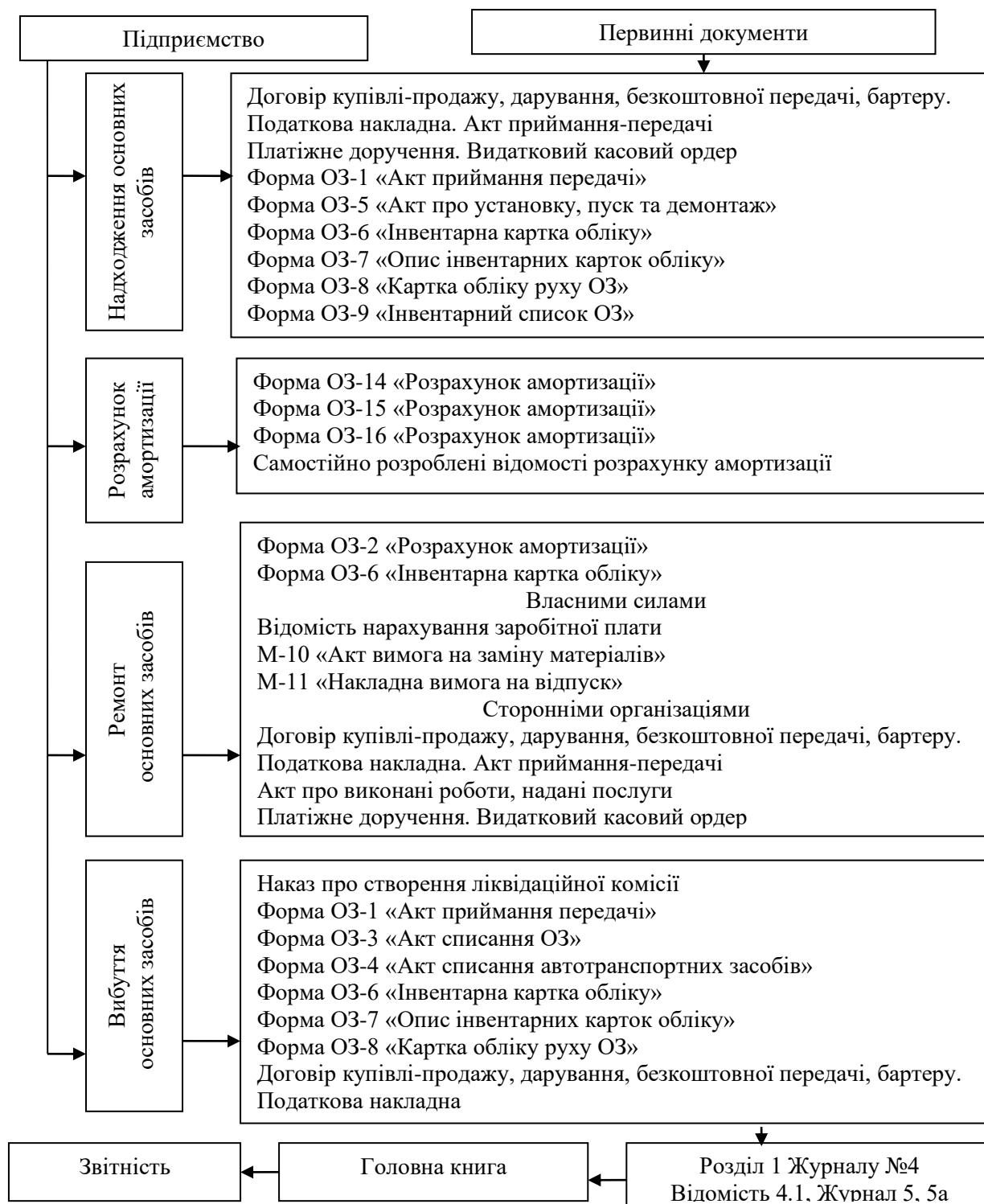

Рисунок 2.3 – Схема організації документообігу на підприємстві

Типова форма № ОЗ-2 «Акт прийому-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів з капітального ремонту, реконструкції та модернізації. Якщо ремонт, реконструкцію та модернізацію

виконує інше підприємство, то акт складається у двох примірниках (другий примірник передається підприємству, що здійснило ремонт основних засобів).

Типові форми № ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів» і № ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів» застосовуються для оформлення вибуття окремих об'єктів основних засобів при повній або частковій їх ліквідації. Акт складається у двох примірниках комісією, що затверджена наказом керівника підприємства (організації).

Витрати з ліквідації, а також вартість отриманих матеріальних цінностей від розбору будівель, демонтажу обладнання тощо відображають в акті у розділі «Розрахунок результатів списання об'єкта».

Типова форма № ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини» складається при установці, пуску і демонтажі будівельної машини, що взята напрокат. Підписується представником машинопрокатної бази та механіком будівельної ділянки. В даній формі також відображаються відомості про стан машини до її здачі у прокат та після повернення.

Типова форма № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» застосовується для аналітичного обліку та узагальнення інформації про всі типи основних засобів на підприємстві. Форма містить дані про технічні особливості об'єкта, норми амортизаційних відрахувань та ін. Традиційно ведеться в одному примірнику бухгалтерією, проте існує варіант побудови обліку з веденням двох примірників цих форм: один у бухгалтерії, другий – у місцях експлуатації основних засобів замість № ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів».

Типова форма № ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» застосовується для реєстрації інвентарних карток. Ця форма складається в одному примірнику в бухгалтерії з метою контролю за збереженням карток.

Типова форма № ОЗ-8 «Картка руху обліку основних засобів» назва

застосовується при ручній обробці облікової інформації для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в бухгалтерії в одному примірнику.

Типова форма № ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» застосовується в місцях експлуатації основних засобів для обліку кожного об'єкта за матеріально відповідальними особами. Дані, що містяться в цій формі, мають бути тотожними із записами в інвентарних картках обліку основних засобів.

Типові форми № ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств), № ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій), № ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту» використовуються для розрахунку амортизації основних засобів. Ці реєстри є єдиними для розрахунку амортизації при будь-якій формі ведення бухгалтерського обліку в умовах ручної обробки інформації. Лише при застосуванні журнально-ордерної форми обліку замість зазначених форм для розрахунку амортизації можна застосовувати однойменну розроблювальну таблицю № 6.

При документальному оформленні господарських операцій та пов'язаних з ними змін на підприємстві відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного і аналітичного обліку та звітністю.

2.3 Синтетичний і аналітичний облік основних засобів на підприємстві

Основні засоби – матеріальні активи, які ФГ «Время» утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк

корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Облік основних засобів на ФГ «Время» ведеться на рахунку 10 «Основні засоби».

Рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

За дебетом рахунка 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю; сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки:

- 101 «Земельні ділянки»;
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Робоча і продуктивна худоба»;
- 108 «Багаторічні насадження»;

109 «Інші основні засоби».

У балансі ФГ «Время» основні засоби відображаються за первісною вартістю.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» первісну вартість об'єкта основних засобів складають такі витрати:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);

- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;

- витрати на встановлення, монтаж, налагодження основних засобів;

- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати на сплату відсотків за користування кредитом не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок позикового капіталу.

Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання за які визначені загальною сумою, визначається розподілом цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Первісна вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.

Основні засоби підприємства можуть набувати внаслідок:

- купівлі у інших підприємств,
- внеску до статутного капіталу засновників підприємства;
- власного виготовлення;
- обміну на інший актив;
- безоплатного отримання.

Основні засоби відображаються по дебету рахунка 10 в момент їх надходження на підприємство, але лише у випадку, якщо об'єкт основний засіб: не потребує монтажу; вводиться в експлуатацію відразу ж після надходження на підприємство.

Відображення в обліку надходження основних засобів представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Типова кореспонденція обліку надходження основних засобів на ФГ «Время»

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1	2	3	4
1.	Отримано та введено в експлуатацію попередньо оплачений об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу	101 - 109	631
2.	Отримано від підзвітної особи та введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу	101 - 109	372
3.	Отримано та введено в експлуатацію попередньо оплачений об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, як відшкодування заподіяного збитку	101 - 109	375
4.	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, отриманий від члена кредитної спілки в погашення позички	101 - 109	376
5.	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, який повернуто зі спільної діяльності	101 - 109	377
6.	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, отриманий як пайовий внесок від членів споживчого товариства, житлового будівельного колективу, кредитної спілки або інших аналогічних підприємств	101-109	41, 46

Якщо об'єкт основних засобів не відповідає вищевказаним вимогам, тоді для відображення надходження основних засобів використовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції».

Капітальні інвестиції – це витрати, понесені підприємством у зв'язку із придбанням необоротних активів. Практично у всіх випадках витрати на придбання або виготовлення основних засобів накопичуються по дебету рахунку 15 «Капітальні інвестиції» із кредитів витратних рахунків (в т.ч. авансові платежі для фінансування капітального будівництва), а при введенні в експлуатацію об'єкта основних засобів ці витрати списуються у дебет рахунку 10 проведенням:

Д - т 10 «Основні засоби»

К - т 15 «Капітальні інвестиції»

Купівля основних засобів виробничого характеру залежно від терміну оплати відображається такими бухгалтерськими проведеннями (табл. 2.5)

Таблиця 2.5 – Відображення в бухгалтерському обліку придбання основних засобів на ФГ «Время»

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
Перша подія – отримання об'єкта основних засобів			
1.	Отримано основні засоби від постачальника (підрядника)	152	631
2.	Відображено суму податкового кредиту	641	631
3.	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових, реєстраційних та інших послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	152	685
4.	Відображено суму податкового кредиту	641	685
5.	Відображено втрати на зарплату працівникам, що монтують основні засоби	152	661
6.	Відображено нарахування на заробітну плату	152	65
7.	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
8.	Перераховано оплату постачальнику	631	311
9.	Відображено оплату послуг	685	311
Перша подія - оплата об'єкта основних засобів			
1.	Перераховано аванс постачальнику	371	311
2.	Відображено виникнення податкового кредиту по ПДВ	641	644
3.	Отримано основні засоби від постачальника (підрядника)	152	631
4.	Відображено суму податкового кредиту	644	631
5.	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових, реєстраційних та інших послуг, пов'язаних з придбанням основних засобів	152	685
6.	Відображено суму податкового кредиту	641	685
7.	Відображено витрати на заробітну плату працівникам, що монтують основні засоби	152	661
8.	Відображено нарахування на зарплату	152	65
9.	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
10.	Здійснено оплату послуг	685	311
11.	Відображено взаємозалік заборгованостей	631	371

При формуванні статутного капіталу підприємства його учасники вносять свою частку не тільки грошовими коштами, але й майном (в т.ч. основними засобами). При створенні підприємства декларується розмір статутного капіталу, що відображається по кредиту рахунка 40 «Статутний капітал» та одночасно відображається заборгованість кожного засновника перед статутним капіталом по дебету відповідного субрахунка рахунка 46 «Неоплачений капітал». В міру погашення заборгованості рахунок 46 закривається. Первісною вартістю основних засобів, що внесені до

статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку надходження основних засобів на ФГ «Время»

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1.	Відображено заборгованість засновника	46	40
2.	Витрати на перевезення основних засобів	152	685
3.	Відображено податковий кредит	641	685
4.	Здійснено оплату транспортних послуг	685	311
5.	Відображено введення основного засобу в експлуатацію	10	152

Безоплатне отримання основних засобів відображається як збільшення додаткового капіталу підприємства по кредиту рахунка 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Відображення в обліку основних засобів отриманих безоплатно

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1.	Безкоштовне отримання основних засобів	152	424
2.	Відображення отриманих послуг	152	685
3.	Відображено податковий кредит по отриманих послугах	641	685
4.	Введення об'єкта в експлуатацію	10	152
5.	Нараховано амортизацію в першому місяці експлуатації	23	131

Коли актив забезпечує економічні вигоди, то протягом періоду їх отримання, сума нарахованого зносу визнається доходом і на цю суму зменшується розмір додаткового капіталу.

Основний засіб може бути придбаний в результаті обміну на інший актив. Собівартість такого основного засобу оцінюється за справедливою вартістю отриманого активу, що дорівнює справедливій вартості переданого активу з поправкою на будь-яку суму грошей чи грошових активів, що була

передана (табл. 2.8) Обмін подібними об'єктами основних засобів, що мають однакову справедливу вартість.

Таблиця 2.8 – Відображення в обліку придбання основних засобів на ФГ «Время» в результаті обміну на інший актив

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1.	Передача основних засобів іншому підприємству	361	742
2.	Виникнення податкового зобов'язання	742	641
3.	Списання залишкової вартості основних засобів	972	10
4.	Отримання основних засобів	15	631
5.	Відображено податковий кредит	641	631
6.	Введено основні засоби в експлуатацію	10	15
7.	Проведено взаємозалік заборгованостей	631	361

Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то об'єкт оцінюється за справедливою вартістю. Різниця між справедливою і залишковою вартістю об'єкта включається до складу витрат звітного періоду (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Витрати звітного періоду на ФГ «Время»

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1.	Передача основних засобів іншому підприємству	361	742
2.	Виникнення податкового зобов'язання	742	641
3.	Списання залишкової вартості основних засобів	972	10
4.	Оприбуткування об'єкта за справедливою вартістю	15	631
5.	Відображено податковий кредит	641	631
6.	Введено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	15
7.	Проведено взаємозалік заборгованостей	631	361
8.	Відображено різницю між залишковою і справедливою вартістю об'єкта основних засобів	977	361

У процесі експлуатації основних засобів підприємство може здійснювати заходи, що ведуть до збільшення економічних вигод, первісно очікуваних від використання відповідних об'єктів основних засобів. На суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта, таких як

модернізація, добудування, дообладнання, реконструкція, які приводять до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта, пов'язаних з покращанням основних засобів, збільшується їхня первісна (переоцінена) вартість.

Для накопичення зазначених затрат передбачено використати субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» і 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів» рахунка 15 «Капітальні інвестиції». Відображення в бухгалтерському обліку витрат на покращання основних засобів представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Типове проведення в обліку витрат на покращання основних засобів

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1	2	3	4
1.	Відображено витрати підрядника	15	63
2.	Відображено податковий кредит	64	63
3.	Списання матеріальних цінностей на покращання основних засобів	15	20, 22, 25, 26
4.	Відображено нарахування зарплати працівникам	15	66
5.	Відображено нарахування на зарплату	15	65
6.	Включення витрат до початкової (переоціненої) вартості основних засобів	10	15

Крім витрат на покращання, підприємства несуть витрати на ремонт основних засобів. Дані витрати не призводять до збільшення первісно очікуваних економічних вигод, тому їх відносять не на збільшення первісної вартості основного засобу, а до витрат поточного періоду.

Вибуття основних засобів може відбуватися внаслідок: продажу; ліквідації; безоплатної передачі іншим підприємствам; обміну на інші активи; внеску до статутного капіталу інших підприємств.

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

Операція продажу основних засобів передбачає отримання доходу за проданий об'єкт. Дохід від реалізації основних засобів відображається на кредиті субрахунка 742 «Дохід від реалізації необоротних активів». По дебету цього субрахунка відображається сума непрямих податків (в т.ч. ПДВ). Залишкова вартість об'єкта основних засобів, що продається, списується на витрати періоду в дебет субрахунка 972 «Собівартість реалізованих необоротних активів». У дебет цього рахунка списуються також усі витрати, пов'язані з реалізацією об'єкта основних засобів.

Вибуття основних засобів внаслідок реалізації відображається такими бухгалтерськими проведеннями (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Відображення в обліку реалізації основних засобів на ФГ «Время»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
Перша подія – відвантаження об'єкта основних засобів			
1.	Відображено дохід від реалізації основних засобів	361	742
2.	Відображено податкові зобов'язання по ПДВ	742	641
3.	Списано знос реалізованих основних засобів	131	10
4.	Відображено собівартість реалізованих основних засобів	972	10
5.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів	972	31, 66, 65
6.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів на фінансовий результат	793	972
7.	Списано доходи від реалізації на фінансовий результат	742	793
8.	Надійшла оплата від покупця	311	361
Перша подія - оплата об'єкта основних засобів			
1.	Отримано аванс від покупця	311	681
2.	Відображено виникнення податкового зобов'язання	643	641
3.	Відображено дохід від реалізації основних засобів	361	742
4.	Відображено податкові зобов'язання по ПДВ	742	643
5.	Списано знос реалізованих основних засобів	131	10
6.	Відображено собівартість реалізованих основних засобів	972	10
7.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів	972	31, 66, 65
8.	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів на фінансовий результат	793	972
9.	Списано доходи від реалізації основних засобів на фінансовий результат	742	793
10.	Здійснено оплату послуг	685	311
11.	Проведено взаємозалік заборгованостей	681	361

Ліквідація об'єкта може бути як повною, так і частковою. У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна вартість і знос зменшуються відповідно на суму первісної вартості і зносу ліквідованої частини об'єкта. Залишкова вартість ліквідованого об'єкта, а також витрати, пов'язані з їх ліквідацією, відображаються в обліку на рахунку 976 "Списання необоротних активів". Якщо при ліквідації об'єкта основних засобів оприбутковуються матеріальні цінності, то в обліку визнається дохід, який відображається по кредиту рахунка 746 «Інші доходи від звичайної діяльності». На залишкову вартість об'єкта основних засобів, що ліквідується, згідно із Податковим кодексом, нараховується податкове зобов'язання по ПДВ (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Облік вибуття основних засобів на ФГ «Время» внаслідок ліквідації

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1	2	3	4
1.	Списано знос ліквідованих основних засобів	131	10
2.	Відображено залишкову вартість ліквідованих основних засобів	976	10
3.	Відображено витрати на зарплату працівникам, що ліквідовують основні засоби	976	66,65
4.	Оприбутковано матеріали від ліквідації основних засобів	20	746
5.	Відображено суму непрямих податків	976	64
6.	Списано залишкову вартість основних засобів на фінансові результати	793	976
7.	Списано доходи від ліквідації на фінансові результати	746	793

При безоплатній передачі об'єкта основних засобів іншому підприємству дохід дорівнює нулю, а залишкова вартість об'єкта основних засобів та витрати, пов'язані з такою передачею, передача відображаються по дебету субрахунка 976 «Списання необоротних активів».

Безоплатна передача основних засобів іншому підприємству оформляється такими бухгалтерськими проведеннями, як показано в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Відображення в обліку безоплатної передачі основних засобів на ФГ «Время» іншому підприємству

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
1.	Зменшено вартість основних засобів на суму зносу	131	10
2.	Відображено списання залишкової вартості основного засобу	976	10
3.	Відображено податкове зобов'язання	976	641

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємство переоцінює об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно (більш як на 10 відсотків) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів на ФГ «Время» заносяться до реєстрів їх аналітичного обліку.

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу додаткового капіталу, а сума уцінки – до складу витрат. Перевищення суми попередніх уцінок над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій дооцінці вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу доходів звітного періоду з відображенням різниці між сумою чергової

(останньої) дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і вказаним перевищенням у складі іншого додаткового капіталу.

Перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій уцінці залишкової вартості цього об'єкта основних засобів спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу із включенням різниці між сумою чергової (останньої) уцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і вказаним перевищенням до витрат звітного періоду.

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і відновлення його корисності сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітного періоду, а різниця (якщо сума чергової (останньої) дооцінки більше зазначеного перевищення) спрямовується на збільшення іншого додаткового капіталу.

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової (останньої) уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу, а різниця (якщо сума чергової (останньої) уцінки більше зазначеного перевищення) включається до витрат звітного періоду.

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. В бухгалтерському обліку операції з переоцінки основних засобів відображаються такими проведеннями, як показано в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Відображення в обліку операції з переоцінки основних засобів на ФГ «Время»

№ З/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д - т	К - т
Дооцінка			
1.	Дооцінено основний засіб	10	423
2.	Вираховано суму зносу з дооцінки	423	13
Уцінка			
1.	Здійснено уцінку основних засобів	975	10
2.	Вирахована сума зносу з уцінки	13	10
Дооцінка раніше уцінених об'єктів			
1.	Збільшено дохід на суму попередньої уцінки	10	746
2.	Дооцінено основний засіб	10	423
3.	Вирахована сума зносу з дооцінки	423	13
Уцінка раніше дооцінених об'єктів			
1.	Списання суми попередньо проведеної дооцінки	423	10
2.	Проведення уцінки основних засобів	975	10
3.	Зменшено суму зносу уцінених основних засобів	13	10
4.	Відображення витрат від зменшення корисності основних засобів	975	13

На ФГ «Время» амортизація розраховується прямолінійним методом, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів. Виходячи із зазначеного: річна норма амортизації = 25%.

Річна сума амортизації = 16250 грн. ($5000 \times 25\% : 100\% = 16250$ грн.)

Місячна сума амортизації = 1354 грн. ($16250 : 12 = 1354$ грн.)

Таблиця 2.15 – Розрахунок і відображення амортизації в бухгалтерському обліку прямолінійним методом на ФГ «Время»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
	Січень			
1	Оприбутковано виробниче обладнання	152	631	81000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	16200
3	Обладнання введення в експлуатацію	104	152	81000
4	Перераховані грошові кошти продавцю	631	311	97200
5	Відображена сума нарахованої амортизації			
5.1	Лютий	23, 92	13	1354
5.2	Березень	23, 92	13	1354

Використання в бухгалтерському обліку податкових норм і методу нарахування амортизації не веде до очікуваної ідентичності даних бухгалтерського й податкового обліку основних засобів і скороченню облікової роботи. Такий висновок підтверджується змістом основних вимог бухгалтерського й податкового обліку основних засобів, а також досвідом підприємств, які спробували в такий спосіб об'єднати ці види обліку.

П(С)БО 7 істотно обмежує можливість застосування податкових норм нарахування амортизації. Це впливає зі змісту пп. 24 і 28 даного Положення. У п. 24 П(С)БО 7 відзначається, що при визначенні строку корисного використання (експлуатації) варто враховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- передбачуване фізичний й моральний знос;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори [28].

У п. 28 П(С)БО 7 відзначається, що метод амортизації вибирається підприємством з урахуванням очікуваного способу одержання економічних вигід від його використання. Зміст зазначених пунктів фактично дає можливість застосовувати податковий метод нарахування амортизації й передбачені цим методом норми лише до окремих об'єктів або груп основних засобів [28].

2.4 Напрями удосконалення облікового забезпечення руху основних засобів на підприємстві

Проблемні аспекти раціонального функціонування системи бухгалтерського обліку для одержання та розпорядження основними фондами в більшості сільськогосподарських підприємств та в дослідницьких

процесах на підприємстві в умовах реформування економіки України зараз особливо актуальні. Основними протиріччями в процесі обліку та звітності на основних засобах є недосконалість методологічної та нормативної бази, формування нерозумних облікових політик щодо основних засобів підприємствами. Пріоритетну увагу слід приділяти організації та належному відображенню основних засобів у звітності підприємств. З точки зору обсягу накопичених основних засобів, ми можемо зробити висновки про масштаби підприємства, його потенціал та перспективи подальшого розвитку.

У сучасних ринкових умовах добре організована та ретельна організація бухгалтерського обліку на підприємстві перетворюється на значний фактор ефективного використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це, у свою чергу, призводить до того, що міра раціональності бухгалтерського процесу набуває першорядне значення для забезпечення успішного розвитку підприємства. Оскільки бухгалтерський облік практично орієнтований, сам по собі формується безпосередньо під тиском практичних потреб, а основним завданням бухгалтера є не механічна реєстрація фактів, а вирішення проблем, що виникають у процесі економічної діяльності [4].

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні формується коло певних проблем, які пов'язані як безпосередньо з системою бухгалтерського обліку, так і з її організацією.

Основною проблемою організації обліку основних засобів у досліджуваній економіці є відсутність певного балансу щодо їх обережного та якісного обліку. Вивчення змісту первинних документів та реєстрів обліку основних фондів економіки вказує на те, що вони, з одного боку, містять застарілі показники, які не формулюють остаточну інформацію, але водночас їм не вистачає показників, необхідних для звітності в умовах застосування П(С)БО 7 «Основні засоби», тому носії інформації про облік основних засобів потребують покращення як за складом, так і за змістом.

Наступна проблема полягає в тому, що в процесі введення в

експлуатацію або під час ліквідації об'єкта основних засобів їх індивідуальні особливості не завжди враховуються. Для професійного та якісного виконання робіт з приймання та списання об'єктів доцільно розробити робочу інструкцію щодо визначення роботи та порядок їх виконання для кожного члена комісії, визначаючи їх ступінь відповідальності. Створення спеціалізованих комісій від працівників, які безпосередньо експлуатують об'єкти, стимулює прийняття лише корисних для своїх підрозділів основних засобів, функціональність яких відповідає тим, що вказані в технічній документації. Аналогічним чином, під час списання основних засобів, необхідно детально обґрунтувати доцільність ліквідації об'єкта, що робить неможливим використання процедури ліквідації для цілей самодостатності фізичних осіб.

Що стосується встановлення якісної системи переміщення документів та їх своєчасного отримання бухгалтерського обліку, для цього на фірмі доцільно використовувати графіки документообігу для бухгалтерської роботи, що вказує кількість копій кожного документа для реєстрації ділова операція; відповідальні особи і терміни. Графіки, розроблені для кожного документа та графіки роботи бухгалтера, зокрема з обліку основного, вказують сукупний графік і допомагають визначити оптимальний склад керівників та підрозділів, що беруть участь у створенні кожного документа; забезпечити мінімальні умови його розташування у відповідному структурному підрозділі підприємства, що підвищить ефективність бухгалтерського обліку та посилить функції управління.

Розроблена схема документообігу основних засобів для підприємства представлена на рис. 2.4.

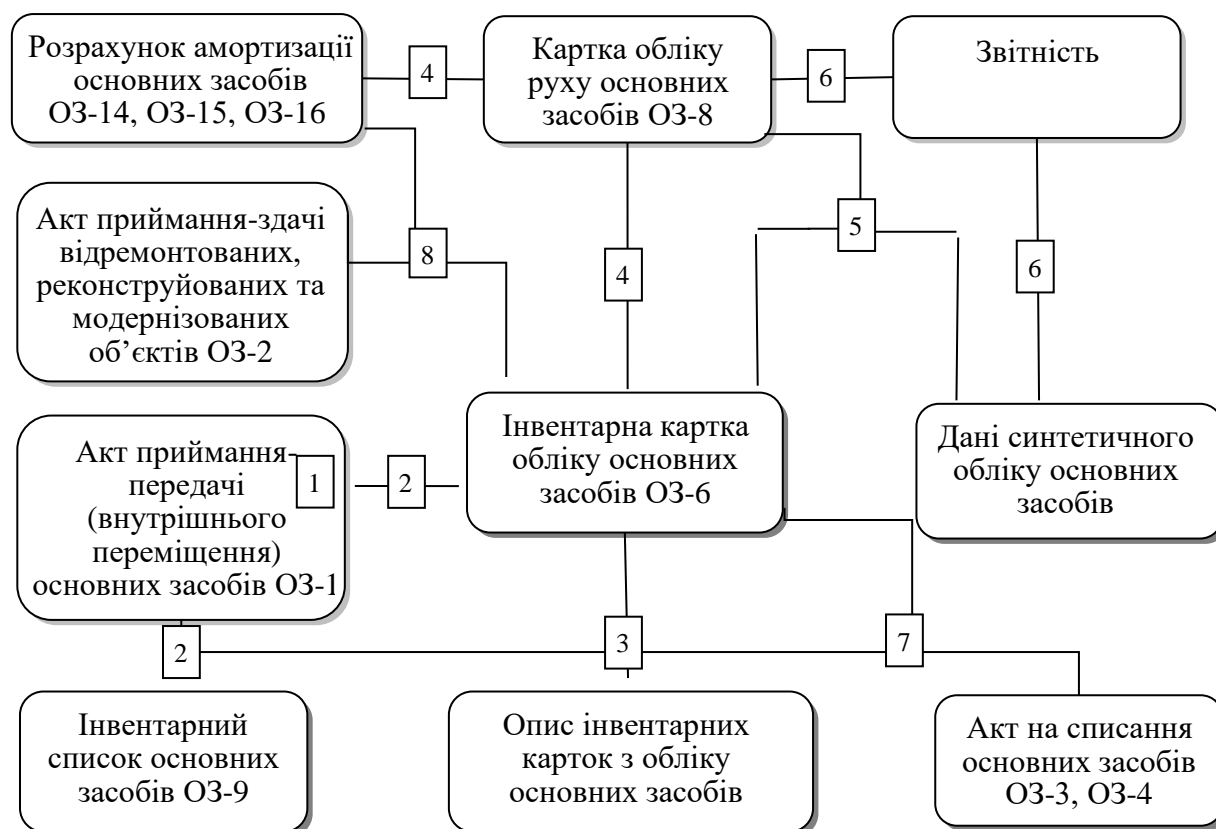

Рисунок 2.4 – Розроблена схема документообігу основних засобів для підприємства

Для удосконалення обліку основних засобів на підприємстві, пропонуємо до впровадження оптимізаційний механізм ведення обліку основних засобів (рис. 2.5).

Спираючись на дані представлені у рисунку 2.5, зазначимо, що якісно організована система обліку основних засобів у господарстві повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють весь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

Критерієм вибору оптимального обсягу та складу інформації, яка утворюється в системі бухгалтерського обліку, повинен бути економічний ефект, отриманий від використання цієї інформації, тобто її важливості, вартості, корисності для процесу управління, отже, у процес формування

індексів документів слід виходити з завдань, призначених для систем управління та звітування, у вигляді яких відображається інформація про основні засоби.

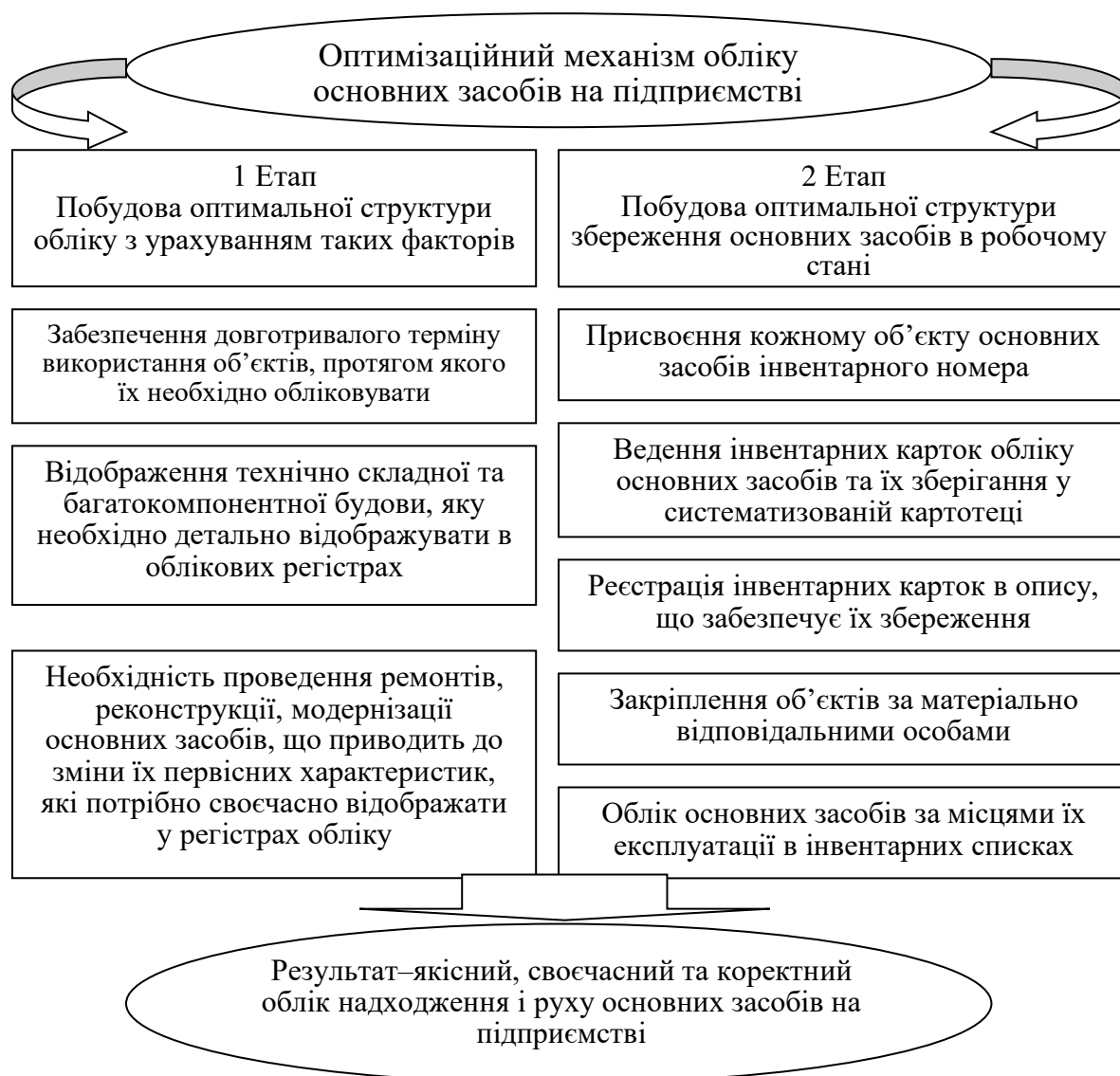

Рисунок 2.5 – Розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів

Документація операцій з переміщення основних засобів, обліку та реєстрації обліку повинна бути організована як систематизована послідовність взаємопов'язаних операцій бухгалтерського процесу, одночасно забезпечуючи єдність підходів у формуванні регістрів бухгалтерського обліку та форми звітності.

В процесі дослідження особливостей обліку надходження та руху основних засобів на підприємстві було виявлено, що мають місце неточності стосовно ведення їх первинного обліку. Зокрема удосконалення потребує інвентарна картка обліку основних засобів. За для усунення зазначеного недоліку нами сформовані та узагальнені пропозиції стосовно оптимізації інформації в інвентарній картці підприємства (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Розроблені та узагальнені пропозиції стосовно змін в Інвентарній картці обліку основних засобів

Форма первинного обліку	Вилучити	Додати
ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	Балансова вартість (гр. 4)	Справедлива вартість (гр. 4)
	Норма амортизаційних відрахувань: на повне відновлення	Група основних засобів (гр. 6)
	на капітальний ремонт (гр. 6, 7)	Строк корисного використання (гр. 7)
	Норма амортизаційних відрахувань: на повну відбудову, капітальний ремонт (гр. 8, 9)	Метод нарахування амортизації (гр.)
	Поправочний коефіцієнт (гр. 10)	Ліквідаційна вартість (гр. 9)
	Дата початку сплати за основні засоби (гр. 15)	-
	На 20 р. (гр. 22)	-
	Придбання (фінансування)	Надходження
	Добудування, доустаткування, модернізація, індексація	Витрати на поліпшення об'єкта
	Ремонт (бухгалтерський запис)	Витрати на підтримання об'єкта в робочому стані
		Переоцінка
	Вид переоцінки (дооцінка/уцінка)	

Інформація наведена в таблиці 2.16 свідчить, що якщо запропоновані зміни вносяться в процесі складання та ведення обліку основних засобів підприємства, то обліковий пристрій матиме можливість більш раціонально вести низку облікових аспектів. Зокрема, в інвентарній картці більш раціонально вказувати точно справедливу та ліквідаційну вартість основних засобів замість балансу, а також їхню групу та термін корисного використання. Ми також вважаємо за доцільне окремо вказати суму витрат

на вдосконалення об'єкта основних засобів та вартість підтримки об'єкта в робочому стані, а також її переоцінку та тип переоцінки. Ми вважаємо, що ці зміни оптимізують процес складання карток інвентарю, а також нададуть можливість отримати точніші, своєчасні та повні відомості про поточний стан активів підприємства.

Запропоновані зміни дозволяють зменшити кількість графіків, бути більш інформативними та відповідати сучасним умовам обліку основних засобів. Поліпшення початкового обліку основних засобів повинно відбуватися у напрямку перегляду стандартних форм відповідно до змін, що відбулися в бухгалтерському обліку за умовами дії П(С)БО 7 «Основні засоби». Крім того, для підвищення інформативності основного рахунку необхідно розробити окремі форми деяких бізнес-операцій. Питання вдосконалення документарного оформлення операцій з основними засобами в контексті адаптації обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на державному рівні недостатньо уваги. Тому цей аспект потребує додаткового наукового обґрунтування для подальшого вивчення проблеми та пошуку найбільш прийнятних рішень.

У зв'язку з постійними змінами в законодавчому забезпеченні бухгалтерського процесу для операцій з основними засобами, як і в більшості сільськогосподарських підприємств та в дослідженні на підприємстві, існує необхідність у вдосконаленні поточної моделі синтетичного та аналітичного обліку цих активів суб'єкта господарювання як передумови для відповідності обліку в економіці до чинних законодавчих вимог

Отже, важливо, що вартість ремонту основних засобів є значною часткою структури собівартості продукції, тому компанія зацікавлена в якісному обліку та контролі цих витрат. Проте ферма не має окремого рахунку для обліку цих витрат.

Існуюча практика бухгалтерського обліку не дозволяє підприємству накопичувати інформацію про витрати на ремонт та розподіляти їх за періоди, до яких вони відносяться. Зауважте, що цей процес дуже

специфічний і суперечливий. Для усунення цих неточностей щодо управління синтетичним обліком основних засобів на підприємстві ми пропонуємо підприємству ввести оновлену версію свого обліку (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Запропонований варіант удосконалення синтетичного обліку основних засобів на підприємстві

№ п/п	Рахунки до впровадження	Необхідність
1	109 «Інші основні засоби»	З метою уникнення суперечностей у веденні обліку основних засобів при їх утриманні та продажі
2	977 «Інші витрати звичайної діяльності»	Для відображення доходів і витрат від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу
3	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»	Впровадити замість 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»

Щоб уникнути суперечок у бухгалтерському обліку, ми рекомендуємо відобразити основні засоби, що утримуються для продажу на субрахунку 109 «Інші основні засоби», та використовувати субрахунки 977 «Інші витрати звичайної діяльності» для відображення доходів та витрат від продажу необоротних активів, утримуваних для продажу. та 746 «Інші доходи від звичайних видів діяльності» замість 943 «Вартість проданих запасів» та 712 «Прибуток від продажу інших оборотних активів».

На підставі дослідження обліку основних засобів на підприємстві було виявлено, що всі витрати накопичуються в субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», а після завершення поліпшення основних засобів списуються дебетом необхідного рахунку субрахунку 10 «Основні засоби», збільшуючи при цьому їх початкову вартість. Однак, згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», немає визначення відображення ремонту на бухгалтерських рахунках. Ми вважаємо за необхідне відображати витрати на ремонт основних засобів на рахунку 29 «Ремонт основних засобів» за відкритими субрахунками 291 «Поточний ремонт основних засобів» та 292 «Капітальний ремонт основних засобів». По дебету рахунку протягом звітного місяця пропонується відображати всі витрати на ремонт основних

засобів, на кінець місяця по кредиту – списати вартість ремонту основних засобів на витрати підприємство за місцем використання об'єкта. Отже, дебетове сальдо 29 «Ремонт основних засобів» покаже витрати на неповний ремонт основних засобів, які рекомендується відобразити у другому розділі активу балансу.

З метою підвищення аналітичності бухгалтерського обліку ми запропонували відкрити 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» облік аналітичних рахунків третього порядку за каналами отримання основних засобів: створення власними силами (економічні або субпідрядні); покупка за гроші; Така інформація може використовуватися для управління підприємством та аналізу каналів отримання основних засобів на підприємстві.

У процесі вивчення обліку доходів та руху основних засобів на підприємстві були виявлені неточності обліку амортизаційних відрахувань, зокрема, виявлено недосконалість методології нарахування. Для усунення цих неточностей при оцінці амортизації основних засобів ми пропонуємо такі методи, на які впливають цілий ряд факторів, зокрема:

- простота методу та можливість її застосування;
- вплив на вартість виробництва та вартість ресурсів;
- наявність корпоративної політики у сфері амортизації.

Ми також пропонуємо підприємству в процесі нарахування амортизації основних засобів, щоб виходити з двох позицій:

- принцип обачності (принцип обачності відповідає методу зменшення залишкової вартості, згідно з яким найбільша сума амортизації обчислюється в перші роки використання об'єкта);
- очікуваний метод отримання економічних вигод від використання об'єктів.

У зв'язку з цим ми згрупували перелік основних проблемних областей та напрямки їх вирішення в процесі нарахування амортизації основних засобів (табл. 2.18).

Таблиця 2.18 – Згруповані проблемні аспекти процесу нарахування амортизації основних засобів та розроблені напрями їх вирішення на підприємстві

Джерело	Причини	Проблемне питання	Напрями вирішення
П(С)БО 7, пункт 29	Нарахування амортизації розпочинається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для використання	Виникає неоднозначність трактування початку нарахування амортизації, якщо об'єкт не потребує монтажу	Встановити необхідність нарахування після місяця, в якому об'єкт основних засобів було введено в експлуатацію, що документально підтверджено
П(С)БО 7, пункт 24	Термін корисного використання об'єктів основних засобів	Зниження терміну корисного використання підприємствами	Встановити мінімальний термін корисного використання різних видів основних засобів
П(С)БО 7, пункт 22	Відсутність можливості нарахування амортизації окремих частин об'єктів основних засобів, якщо вони мають різний термін використання		Відображення дооцінки та уцінки основних засобів на рахунках додаткового капіталу

Вважаємо, що перелічені нижче напрями удосконалення процесу нарахування амортизації саме основних засобів, дозволить оптимізувати організацію облікового процесу та налагодити його раціональність.

Отже, підводячи підсумок, ми відзначаємо, що процедура обліку основних засобів є досить складною та суперечливою. Недоліки національного бухгалтерського законодавства створюють перешкоди для стандартизації та оптимізації бухгалтерського обліку на підприємстві. Необхідно вдосконалити облік основних засобів у методологічних та організаційних аспектах, а також узгодженості законодавчих та нормативних документів. Крім того, існують суттєві розбіжності з міжнародними стандартами в П(С)БО 7. Отже, запропоновані напрямки удосконалення обліку основних засобів гармонізують управління системою бухгалтерського обліку на підприємстві та зменшують невідповідності та проблемні питання обліку цих активів в економіці

Спираючись на вище викладені пропозиції стосовно удосконалення теоретичних аспектів, первинного, аналітичного та синтетичного обліку основних засобів, а також процесу нарахування амортизації на них, вважаємо, що дані рекомендації дозволять оптимізувати бухгалтерський облік як фінансово-господарської діяльності в цілому, так і зокрема основних засобів. Дозволить уникнути неточностей, так званої, зайвої роботи над документами, а також привести у відповідність ведення обліку надходження та руху основних засобів до чинних норм діючого законодавства.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ФГ «ВРЕМЯ» ТА НАПРЯМИ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

3.1 Сучасний стан аналітичного забезпечення руху основних засобів на підприємстві, його організація та методика

Як відомо, обов'язкова ресурсна складова виробничого потенціалу є засобом праці, недостатня безпека та незадовільний технічний стан значно впливають на конкурентоспроможність вироблених товарів і послуг. Ось чому одним з важливих напрямків економічного аналізу є аналіз основних активів підприємства, основними завданнями якого – оцінити безпеку підприємства за допомогою трудових ресурсів та визначити резерви для підвищення їх ефективності [3].

Мета економічного аналізу – визначити забезпечення основних фондів під час найбільш інтенсивного їх використання та знайти резерви для збільшення їхньої прибутковості.

Завданнями аналізу основних засобів на підприємстві є:

- визначити безпеку підприємства та його структурних підрозділів за допомогою основних засобів та рівня їх використання в загальних та індивідуальних показниках;
- визначити причини зміни їх рівня;
- розрахувати вплив використання основних засобів на обсяги виробництва та інші показники;
- вивчити ступінь використання виробничих потужностей підприємств та обладнання;
- визначити резерви для підвищення інтенсивності та ефективності використання основних засобів.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів є форми фінансової та статистичної звітності, а також дані аналітичного обліку. Результати року включають фінансову та статистичну звітність. Інформація про довгострокові активи на підприємстві містить Баланс (Фінансова звітність), Примітки до фінансової звітності (Форма № 5), Форма № 11-ОЗ, 1 - Амортизація.

Методичними аспектами узагальнення результатів аналізу основних засобів підприємства є:

- методи систематизації отриманих результатів, їх групування та узагальнення;
- визначення втрачених можливостей та розрахунку кількості невикористаних резервів;
- визначення напрямків та розробка економічно виправданих заходів для підвищення ефективності діяльності; прийняття управлінських рішень та контроль за їх використанням.

Аналіз стану та ефективності використання основних засобів підприємства передбачає проведення наступної аналітичної роботи (рис. 3.1).

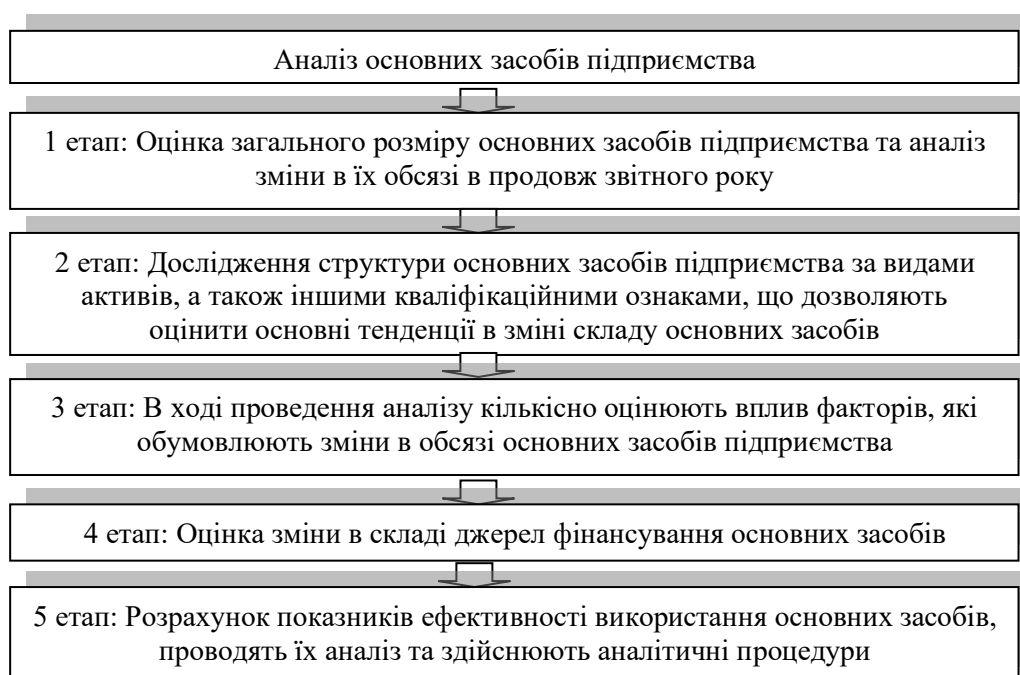

Рисунок 3.1 – Передумови здійснення аналізу руху основних засобів на підприємстві

Повнота та достовірність результатів залежить від ступеня поліпшення бухгалтерського обліку, створення систем реєстрації об'єктів основних фондів, повноти заповнення бухгалтерських документів, точності призначення об'єктів до класифікаційних груп обліку, достовірності опису описів, глибина розробки та ведення реєстрів аналітичного обліку. При прийнятті бухгалтерського обліку активів як основних засобів на підприємстві виконуються такі умови:

- використання об'єктів у виробництві продукції при виконанні робіт або надання послуг або для управлінських потреб організації;
- використання об'єктів протягом тривалого часу, тобто корисний термін служби, що триває більше 12 місяців, або нормальний робочий цикл, якщо він перевищує 12 місяців;
- організація не очікує наступного перепродажу цих активів;
- об'єкти здатні принести в організацію економічні вигоди (доходи) у майбутньому.

Завданнями аналізу наявності та руху основних засобів на підприємстві є:

- аналіз структурної динаміки основних засобів;
- аналіз відтворення та обороту;
- аналіз ефективності використання;
- аналіз вартості технічного обслуговування та експлуатації обладнання.

Важливе значення має аналіз вивчення руху і технічного стану основних засобів, що проводиться на підставі таких показників, як: коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту, частка зданих в операційну оренду основних засобів, частка взятих в операційну оренду основних засобів тощо.

Коефіцієнт зносу характеризує ту частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах, а коефіцієнт придатності – частку не перенесеної на створюваний продукт вартості. Що

нижчий коефіцієнт зносу (вищий коефіцієнт придатності) то ліпшим є технічний стан основних засобів.

Коефіцієнт оновлення характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт вибуття характеризує рівень інтенсивності їх вибуття засобів зі сфери виробництва.

Коефіцієнт приросту основних засобів характеризує рівень приросту основних засобів, або окремих його груп за період.

Загальним показником ефективності використання основних засобів є фондovіддача – виробництво продукції на одну гривню основних засобів (відношення обсягу продукції у грошовому виразі, виробленої підприємством, до середньорічної вартості основних засобів).

Фондомісткість – показник, обернений до фондovіддачі: він показує скільки в середньому (за вартістю) використовуються на підприємстві основні виробничі засоби для випуску продукції вартістю в 1 гривню.

Фондоозброєність праці розраховується, як відношення середньої вартості основних засобів основного виду діяльності до кількості робітників у найбільшу зміну або до їх середньоспискової чисельності.

Технічний стан основних фондів характеризується ступенем їх оновлення, вибуття, віковим складом обладнання. Чим нижче коефіцієнт зносу основних засобів, тим краще стан, в якому вони знаходяться. Ступінь оновлення основних фондів характеризується відношенням вартості основних фондів, які надійшли за звітний період, до вартості їх на кінець періоду. Вона показує величину введених у дію основних засобів за той чи інший період.

Більш високий коефіцієнт оновлення активної частини фондів по порівнянню з аналогічним коефіцієнтом, розрахованим по усім фондам, показує, що оновлення основних фондів здійснюється на підприємстві за

рахунок активної їх частини і позитивно впливає на показник фондівіддачі. Коефіцієнт вибуття показує частку основних фондів, щороку вибувших з виробництва. Зокрема, рівень зносу основних засобів свідчить про їхню придатність до дальшої експлуатації, й орієнтовну тривалість у майбутньому. Реальну забезпеченість підприємства основними засобами можна точніше визначити за залишковою вартістю - різницею між первісною вартістю об'єктів і нарахованою сумою зносу.

3.2 Аналіз стану та руху основних засобів на підприємстві

Використання основних засобів на підприємстві вважається ефективним, якщо відносне збільшення обсягу випуску або прибутку перевищує відносне збільшення вартості основних засобів за аналізований період. За даними аналізованої компанії, в динаміці збільшився обсяг виробництва та вартість основних засобів. Для більш чіткого відображення наявності та руху основних засобів на підприємстві до 2019 року ми вважаємо доцільним представляти основні показники ефективності використання основних засобів на підприємстві.

На основі складу основних засобів оцінюється їх структура – питома вага окремих груп у загальній вартості.

На обсяг, динаміку і структуру основних засобів впливають різні чинники, зокрема: галузь виробництва (переробна, видобувна); характер та особливості виробничого процесу (дискретний, неперервний); технологія виробництва; форма організації виробництва (концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування); методи організації виробництва.

В табл. 3.1 наведені склад і структура основних виробничих засобів, куди включені лише ті групи, які є в наявності у досліджуваного підприємства.

Таблиця 1 – Склад і структура основних засобів на ФГ «Время»

Назва показника	Код форми, № рядка	Наявність на кінець року			
		Попередній рік		Звітний рік	
		Сума, тис. грн.	Частка, %	Сума, тис. грн.	Частка, %
1	2	3	4	5	6
Усього основних засобів (сума рядків 202-211)	Ф.11-ОЗ р. 201	20447,6	100,00	21541,0	100,00
у тому числі:					
- земельні ділянки	р. 202	1448,1	7,08	1448,0	6,72
- будинки, споруди та передавальні пристрої	р. 204	11715,4	57,29	11716,0	54,40
- машини та обладнання	р. 205	5905,8	28,88	6504,0	30,19
- транспортні засоби	р. 206	745,7	3,66	1024,0	4,75
- інструменти, прилади, інвентар (меблі)	р. 207	11,8	0,06	12,0	0,06
Інші основні засоби	р. 210	618,0	3,02	834,0	3,87
Бібліотечні фонди	р. 211	2,8	0,01	3,0	0,01

Загальна оцінка структури основних засобів дозволяє зробити висновок, що особливих структурних зрушень за досліджувані періоди не відбулося.

Зростання як обсягу, так і питомої ваги машин і обладнання, транспортних засобів в кінці звітного року у порівнянні із кінцем попереднього року свідчить про абсолютне і відносне збільшення власне активної частини основних засобів, а це означає поліпшення структури основних засобів.

Про співвідношення питомої ваги активної та пасивної частин основних засобів можна зробити висновок на підставі даних табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз питомої ваги активної і пасивної частин основних виробничих засобів на кінець року

Показник	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення (+,-)	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Суми, тис. грн.	Питомої ваги, %
Промислово- виробничі основні фонди, тис. грн.	20447,6	100,0	21541,0	100,0	1093,4	-
у тому числі: активна частина	6651,5	32,5	7528,0	34,9	876,5	+2,4
пасивна частина	13796,1	67,5	14013,0	65,1	216,9	-2,4

При загальному зростанні обсягу виробничих основних засобів на 1093,4 тис. грн., активна частина їх виросла на 876,5 тис. грн., що складає $(876,5:1093,4) \times 100 = 80,2\%$ всього приросту. Якщо порівняти темпи зростання, то для загального обсягу виробничих основних засобів він становив $(21541,0 : 20447,6) \times 100 = 105,3\%$; активної частини $(7528,0 : 6651,5) \times 100 = 113,2\%$; пасивної частини $(14013,0 : 13796,1) \times 100 = 101,6\%$.

Якщо зіставити абсолютні прирости активної і пасивної частин основних засобів $(876,5:216,9) = 4,04$, то цілком очевидно, що активна частина за досліджуваний період зростала більш ніж у чотири рази швидше, ніж пасивна частина. І все ж, незважаючи на зазначені тенденції змін, активна частина, за прийнятою методикою розрахунку, становить лише приблизно третину від загального обсягу основних виробничих засобів.

Водночас слід звернути увагу на те, щоб не були порушені оптимальні співвідношення між цими частинами основних виробничих засобів з урахуванням особливостей кожного підприємства.

У подальшому поглибленому аналізі необхідно звернути увагу, власне, які види активної частини основних засобів упроваджені на підприємстві, їх технічний рівень, відповідність кращим світовим зразкам, як виконаний план технічного переоснащення підприємства, наскільки впровадження нової техніки сприяє підвищенню рівня механізації, автоматизації і комп'ютеризації виробництва і праці, чи сприяє нова техніка використанню прогресивних технологій.

В процесі функціонування основні виробничі засоби поступово зношуються. Розрізняють фізичний і моральний знос засобів праці.

Фізичний знос – це поступова втрата основними засобами своїх первісних техніко-експлуатаційних якостей внаслідок використання їх у виробництві (перша форма), а також від бездіяльності під впливом сил природи (корозія металів, вивітрювання та ін.) і надзвичайних обставин (друга форма).

Моральний знос – це передчасне знецінення об'єктів основних засобів

під впливом науково-технічного прогресу ще задовго до їх повного фізичного зносу.

Розрізняють дві форми морального зносу. Перша форма проявляється в знеціненні вже існуючих серійно виготовлених об'єктів основних засобів в результаті зниження витрат на їх виробництво в сучасних умовах під впливом науково-технічного прогресу.

Друга форма морального зносу проявляється у частковій втраті основними засобами своєї вартості внаслідок появи більш продуктивних і досконаліх засобів праці.

На фізичне зношення основних засобів впливають такі чинники:

– якість виготовлених об'єктів основних засобів та його комплектуючих;

– особливості експлуатації основних засобів (ступінь завантаження; якість та регулярність проведення технічного огляду, ремонтів; захищеність від сил природи та зовнішніх факторів - температура, вологість, атмосферні опади);

– рівень кваліфікації працівників-експлуатаційників і ремонтників, їх ставлення до своїх обов'язків тощо.

Для оцінки технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зносу та придатності.

Зазначені коефіцієнти визначаються на підставі моментних показників, тобто на певний період. Тому вони обчислюються на початок і кінець досліджуваного періоду.

В табл. 3.3 наведені розрахунки технічного стану основних виробничих засобів.

Аналіз технічного стану досліджуваного підприємства на основі показників табл. 3.3 свідчить, що зношуваність основних виробничих засобів поступово посилюється. Так, залишкова вартість основних засобів в кінці звітної періоду в порівнянні з початком періоду (кінцем попереднього періоду) зменшилась на 185,9 тис. грн. Зростають коефіцієнти зносу в

динаміці і відповідно зменшуються коефіцієнти придатності.

Таблиця 3.3 – Аналіз технічного стану основних виробничих засобів

Показник	Код форми, номер рядка	Попередній період		Звітний період		Відхилення (+,-)	
		на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	гр. 2-гр. 1	гр. 4-гр. 3
Початкові дані: 1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	Ф. 1, р. 031	17376,9	20447,6	20447,6	21541,0	+3070,7	+1093,4
2.Зношеність основних засобів, тис. грн	Ф. 1, р. 032	5479,1	6540,7	6540,7	7820,0	+1061,6	+1279,3
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	Ф. 1, р. 030	11897,8	13906,9	13906,9	13721,0	+2009,1	-185,9
Розрахункові дані: 4. Коефіцієнт зношеності (р.2÷р.1)		0,315	0,320	0,320	0,363	+0,005	+0,043
5.Коефіцієнт придатності (р.3÷р.1)		0,685	0,680	0,680	0,637	-0,005	-0,043

Підсумовуючи сказане, можна водночас стверджувати, що на підставі коефіцієнтів зносу і придатності не завжди можна зробити точні висновки щодо технічного стану основних засобів, оскільки:

–на суму зносу основних засобів великий вплив має метод нарахування амортизації, що застосовується на підприємстві;

–вартісна оцінка основних засобів залежить від кон'юнктури ринку, а відтак вона може відрізнятись від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнта придатності;

–на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак, фізично ці основні засоби, з певним застереженням, не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Моральний і фізичний знос основних засобів та доведення їх технічного стану відповідно до останніх досягнень науки і техніки

протікають в процесі їх неперервного оновлення - руху основних засобів. Оновлення основних засобів здійснюється у формі їх заміни більш досконалими і ефективними, реконструкції і модернізації окремих груп і видів.

Рух основних засобів – це, по суті, з одного боку, введення нових, сучасних технічних засобів у будь-якій із перерахованих форм, а, з іншого боку, виведення застарілих засобів праці в результаті їх фізичного і морального зносу.

Відповідно для оцінки руху основних засобів застосовуються коефіцієнт оновлення і коефіцієнт вибуття, які характеризують інтенсивність введення і вибуття окремих видів і груп основних засобів та їх сукупність.

Для оцінки тенденції зміни обсягу і руху основних фондів та їх відтворення використовуються їх баланси.

Показники руху основних засобів можна оцінювати у цілому за сукупною вартістю основних засобів, за активною частиною і окремими видами (групами) основних засобів.

В табл. 3.4 наведені розрахунки показників руху основних засобів по досліджуваному підприємству.

Таблиця 4 – Розрахунок показників руху основних засобів

Показник	Попередній період	Звітний період
Початкові дані:		
1. Вартість основних засобів на початок періоду (ОЗ _п), тис. грн.	17376,9	20447,6
2. Вартість введених в експлуатацію основних засобів (ОЗ _в), тис. грн	1630,0	1095,0
3. Вартість виведених із експлуатації основних засобів (ОЗ _{вив}), тис. грн	10,4	2,0
4. Вартість основних засобів на кінець періоду (ОЗ _к), тис. грн	20447,6	21541,0
Розрахункові показники:		
Коефіцієнти:		
5. Оновлення основних засобів (р. 2 : р. 4)	0,08 (8%)	0,051 (5,1%)
6. Вибуття основних засобів (р. 3 : р. 1)	0,0006 (0,6%)	-
7. Приросту основних засобів [(р. 2 - р. 3) : р. 1]	0,093 (9,3%)	0,053 (5,3%)
8. Компенсації вибуття основних засобів (р. 3 : р. 2)	0,006 (0,6%)	0,002 (0,2%)

Таким чином, у досліджуваному періоді оновлення основних засобів було відносно невеликим: 8,0% у попередньому періоді і 5,1% у звітному періоді. Вибуття основних засобів по суті було вкрай незначним. Це саме стосується компенсації вибуття основних засобів.

Варто ще раз підкреслити ту обставину, що незадовільне оновлення основних засобів, особливо у звітному періоді, відбувається в умовах, коли понад третини засобів праці зношені, про що зазначалось при оцінці технічного стану основних засобів. Таке становище у недалекому майбутньому може поставити перед керівництвом складні проблеми щодо функціонування та реального виживання підприємства в умовах жорсткої конкуренції.

Тому слід акцентувати увагу керівних органів підприємства на необхідності інтенсивного оновлення основних засобів, особливо активної частини.

Результати аналізу технічного стану і руху основних засобів служать інформаційною базою для перевірки виконання плану впровадження нової техніки, модернізації наявних технічних засобів, введення в дію нових об'єктів та виконання графіка ремонту основних засобів.

3.3 Аналіз та напрями підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві

Для оцінки ефективності використання основних засобів використовується система показників – загальні і часткові.

Найбільш узагальнювальним показником використання основних засобів є фондоддача. Величина, обернена фондоддачі, являє собою фондомісткість продукції. Фондомісткість показує, скільки потрібно витратити основних засобів на виготовлення одиниці продукції. Показник

фондомісткості дозволяє оцінити економію або додаткову потребу основних засобів, в тому числі при плануванні обсягу продукції на наступний період.

Підвищення рівня фондівдачі сприяє зниженню суми амортизаційних відрахувань на 1 грн. готової продукції (амортизаціомісткості продукції), що приводить до підвищення частки прибутку в ціні товару через зниження собівартості продукції.

Амортизаціомісткість продукції розраховується за формулою (3.1):

$$K_{AM} - A: Q, \quad (3.1)$$

де A – сума нарахованої амортизації;

Q – обсяг виготовленої продукції.

В табл. 3.5 наведені розрахунки показників, що характеризують використання основних засобів, та оцінка їх динаміки.

Таблиця 3.5 – Аналіз використання основних виробничих засобів і робочої сили

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-) (гр.2 - гр.1)	Звітний рік у % до попереднього року
1	2	3	4	5
1. Обсяг виготовленої продукції,	57556,1	77457,3	+19901,2	134,6
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	18912,3	20994,3	2082,0	111,0
в тому числі:	6343,1	7089,8	+746,7	111,8
2.1 Активної частини				
3. Чистий прибуток, тис. грн.	2055,0	2261,0	+206,0	110,0
4. Амортизація, тис. грн.	1080,0	1288,0	+208,0	119,3
5. Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	597,0	558,0	-39,0	93,5
Розрахункові показники				
6. Фондовіддача, грн.:				
6.1 Основних виробничих засобів (р. 1 : р. 2)	3,043	3,689	+0,646	121,2
6.2 Активної частини (р. 1 : р. 2.1)	9,074	10,925	+1,851	120,4

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5
7. Фондомісткість, грн.:				
– основних виробничих засобів (р. 2 : р. 1)	0,328	0,271	-0,057	82,6
– активної частини (р. 2.1 : р. 1)	0,110	0,092	-0,018	83,6
8. Рентабельність, %:				
8.1. Основних виробничих засобів (р. 3 : р. 2) × 100%	10,87	10,77	-0,10	-
8.2. Активної частини (р. 3:р.2.1)×100%	32,40	31,89	-0,51	-
9. Амортизаціомісткість продукції, грн. (р. 4 : р. 1)	0,019	0,017	-0,502	89,5
10. Фондоозброєність, грн. (р.2:р.5)	31679,0	37624,0	+5945,0	118,8
11. Технічна озброєність, грн. (р.2.1:р. 5)	10625,0	12706,0	+2081,0	119,6
12. Виріток продукції на одного працівника, грн. (р. 1 : р. 5) × 1000	96409,0	138812,0	+42403,0	140,0

Аналіз показників, що містяться у табл. 3.5, дозволяє зробити такі висновки. Фондовіддача всіх основних засобів виросла на 21,2%, активної частини – на 20,4%. Останнє пояснюється тим, що активна частина основних засобів виросла трохи більше у порівнянні із загальним обсягом основних засобів. Відповідно зростанню фондівіддачі знизилась фондомісткість.

Рентабельність виробничих основних засобів як в цілому по всій масі основних засобів, так і по активній частині у звітному періоді знизилась у порівнянні з попереднім. Це пояснюється більш високими темпами зростання основних засобів у порівнянні з прибутком.

Зниження амортизаціомісткості продукції у звітному періоді у порівнянні з попереднім слід розглядати як досягнення підприємства, і сталося це у результаті зростання фондівіддачі.

Досить високі темпи зростання фондівіддачі, фондоозброєності, зниження амортизаціомісткості продукції свідчать про сприятливі тенденції використання основних засобів.

Однак як значний недолік в діяльності підприємства слід відмітити зниження рентабельності основних засобів.

Факторний аналіз, як один з визначальних напрямків аналізу,

спрямований не тільки на оцінку впливу кожного фактора на зміну досліджуваного показника, а є одним із основних інструментів пошуку резервів виробництва.

При проведенні факторного аналізу показників використання основних засобів слід неодмінно звернути увагу, в яких випадках зазначені показники є результативними, а в яких – факторіальними.

Для проведення факторного аналізу доцільно використати прийом абсолютних різниць, якщо факторна система є мультиплікативною або кратною моделлю, і прийом ланцюгової підстановки, якщо модель змішана.

Як інформаційна база для проведення факторного аналізу використані переважно дані табл. 3.5.

Послідовність проведення факторного аналізу за методом абсолютних різниць така: спочатку визначається відхилення досліджуваного показника у звітному періоді у порівнянні з попереднім (або планом) - в цілому, а потім оцінюється вплив кожного фактора на це відхилення. В кінці проводиться балансова перевірка : сума впливів кожного фактора повинна дорівнювати загальному відхиленню результативного показника.

Згідно з даними табл. 3.5, загальне відхилення обсягу продукції становить:

$$AS = Q_1 - Q_0 = 77457,3 - 57556,1 = 19901,2 \text{ тис. грн,}$$

в тому числі під впливом змін:

– вартості основних виробничих засобів

$$AQ_{O3} = (O3_1 - O3_0) f_0 = (20994,3 - 18912,3) \times 3,043 = 6336,2 \text{ тис. грн}$$

– фондвіддачі

$$AQ_f = (f_1 - f_0) \times O3_1 = (3,689 - 3,043) \times 20,994,3 = 13565,0 \text{ тис. грн}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу:

$$AQ = AQ_{O3} + AQ_f = 6336,2 + 13565,0 = 19901,2 \text{ тис. грн,}$$

тобто, сукупний вплив факторів дорівнює загальній зміні обсягу продукції.

Як і очікувалось, левову частку зростання обсягу продукції

забезпечило підвищення фондівдачі. Так, за рахунок зростання фондівдачі обсяг продукції збільшився на 13565,0 тис. грн або 68,2 % загального приросту; за рахунок збільшення вартості основних виробничих засобів - на 6336,2 тис. грн або на 31,8 % загального приросту.

Зростання обсягу продукції переважно за рахунок якісних, інтенсивних факторів свідчить про підвищення рівня ефективності використання засобів праці, а це вважається позитивною тенденцією розвитку підприємства.

Загальна зміна вартості основних виробничих засобів становить:

$$AOZ = OZ_1 - OZ_0 = 20994,3 - 187912,3 = 2082,0 \text{ тис. грн.}$$

у тому числі під впливом змін:

– обсягу виготовленої продукції

$$AOZQ = (Q_1 - Q_0) \times J = (77457,3 - 57556,1) \times 0,328 = 6539,0 \text{ тис. грн};$$

– фондомісткості продукції

$$AOZeM = (feM_1 - feM_0) \times Q_1 = (0,271 - 0,328) \times 77457,3 = -4457,0 \text{ тис. грн}$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу:

$$AOZ = AOZQ + AOZeM = 6539,0 + (-4457,0) = 2082,0 \text{ тис. грн}$$

Таким чином, за фондомісткості попереднього періоду для випуску продукції необхідно було б додатково залучити основних виробничих засобів на 6539 тис. грн.

Однак в результаті зниження фондомісткості досягнута економія основних виробничих засобів на 4457,0 тис. грн.

Надлишок основних виробничих засобів у сумі 2082,0 тис. грн. дозволяє збільшити обсяг продукції за наявних засобів праці і досягнутої фондівдачі звітного періоду на $2082,0 \times 3,689 = 7680$ тис. грн за умови, що виробнича потужність не повністю завантажена.

Основні засоби, будучи матеріально-технічною базою виробництва, є фундаментом його удосконалення і розвитку. Цей процес відбувається як шляхом збільшення кількості об'єктів основних засобів (екстенсивний шлях), так і за рахунок підвищення ефективності їх використання (інтенсивний шлях). При цьому економічно виправданим є збільшення часу роботи

устаткування, його повне завантаження, кваліфікований догляд і ремонт тощо [2].

Для більш ефективного використання основних засобів підприємство може вжити такі заходи:

- введення в дію нового обладнання, заміна і модернізація старого;
- підвищення коефіцієнта змінності, яке може бути досягнуте застосуванням оптимального графіка роботи підприємства, кращої організації виробництва;
- більш інтенсивне використання обладнання на підприємствах;- впровадження заходів НТП;
- підвищення кваліфікації робочого персоналу, яке забезпечує більш ефективно і дбайливе поводження з обладнанням;
- економічне стимулювання основних і до-поміжних робітників, що передбачає залежність зарплати від випуску і якості вироблюваної продукції. Формування фондів стимулювання, а також заохочення робітників, що досягли високих показників у процесі своєї роботи;
- проведення соціальних робіт, що передбачають підвищення кваліфікації робітників, поліпшення умов праці і відпочинку, оздоровчі заходи, що позитивно впливають на фізичний і духовний стан робітника [5, ст. 61].

Поліпшення використання основних засобів підприємств позначається на зниженні собівартості виробів, що в кінцевому результаті дає змогу збільшити прибуток підприємств та підвищити рентабельність їх діяльності.

Підвищення ефективності використання основних засобів зараз має величезне значення. Підприємства, що мають у своєму розпорядженні основні засоби, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, збільшувати час роботи обладнання, поліпшувати склад і структуру, але й максимально підвищувати ефективність використання, що досягається із застосуванням переважно інтенсивних методів.

Ефективність діяльності будь-якого підприємства залежить від певних

чинників. Останніми роками збільшилось значення речових факторів виробництва, зокрема основних фондів. Основними проблемами є їхнє збереження, переоснащення для подальшої роботи на підприємстві. Завдяки ефективному використанню основних фондів відбувається збільшення обсягу виробництва. Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства. Підвищення ефективності використання основних фондів є одним із головних чинників майбутнього ефективного функціонування підприємства в цілому.

ВИСНОВКИ

Ефективне використання основних засобів вимагає впровадження науково обґрунтованої системи бухгалтерського обліку та аналізу основних засобів на підприємстві, яка відповідає вимогам управління. Система бухгалтерського обліку служить джерелом економічної інформації, необхідної для управління підприємством для своєчасного реагування на вплив навколишнього середовища.

З точки зору економічної теорії основні засоби є частиною постійного продуктивного капіталу, який діє як засіб праці, і поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переводить свою вартість на виготовлений продукт. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що питання з'ясування термінології є дискусійним і дуже актуальним.

Для здійснення виробничої діяльності сільськогосподарські підприємства потребують основних засобів, тобто засобів праці. З роботи вони відрізняються тим, що вони беруть участь у виробництві протягом кількох років, зберігаючи при цьому їх природну форму та фізичні властивості. Засоби праці зношуються поступово, а отже, передають свою цінність виробництву деталей.

Методика обліку основних засобів та порядок їх розкриття у фінансових звітах визначаються положеннями (стандарту бухгалтерського обліку) 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000. Облік основних засобів здійснюється на рахунку 10 «Основні засоби».

Нормативно-правова база обліку та аналізу основних засобів поділяється на таку, яка регулює облік (включаючи первинний облік та інвентаризацію) та звітність, а також ті, що регулюють правовий аспект використання нематеріальних активів та їх аналіз. Знання предметів цих законів необхідне для певних операцій з обліку нематеріальних активів (наприклад, які документи засвідчують авторське право тощо, що стосуються

інтелектуальної власності тощо). Основним законодавчим актом, пов'язаним з організацією бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає мету, принципи та вимоги до підготовки фінансової звітності на підприємстві.

Об'єктом дослідження під час написання кваліфікаційної роботи є ФГ «Время», яке розташоване за адресою 75511, Херсонська обл., Генічеський район, село Петрівка, вул. Чапаєва, буд. 39. Пряме керівництво фірмою здійснює директор.

Організація обліку основних засобів на ФГ «Время» побудована з урахуванням таких основних факторів: довготривалого терміну використання об'єктів, протягом якого їх необхідно обліковувати; технічно складної та багатокомпонентної будови, яку необхідно детально відображувати в облікових регістрах; необхідність проведення ремонтів, реконструкції, модернізації основних засобів призводить до зміни їх первісних характеристик, які потрібно своєчасно відображувати у регістрах обліку; коштовність об'єктів вимагає адекватної організації процесів їх приймання, списання, а також обліку наявності, які б забезпечували їх збереження у робочому стані.

Первинний облік основних засобів на ФГ «Время» здійснюється з використанням типових форм первинних документів, первісна вартість формується залежно від шляхів надходження об'єктів, облік ведеться у розрізі окремих об'єктів.

Аналітичний облік основних засобів на ФГ «Время» ведеться за інвентарними об'єктами, групами основних засобів, місцями експлуатації, за матеріально-відповідальними особами. Синтетичний облік ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» у гр. 3 розд. 1, за рахунком 11 «Інші необоротні матеріальні активи» (ІНМА) у гр. 4 розділу 1, за рахунком 15 «Капітальні інвестиції» у гр. 4 розділу 2 Журналу №4.

У процесі вивчення особливостей обліку надходження та руху основних засобів на підприємстві нами було розроблено та удосконалено:

– розроблено схему документообігу основних засобів на підприємстві,

що забезпечить встановлення якісної системи переміщення документів та їх своєчасного отримання бухгалтерського обліку;

– розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, що включає побудову оптимальної структури обліку з урахуванням факторів та побудову оптимальної структури збереження основних засобів в робочому стані, та забезпечить якісний, своєчасний та коректний облік надходження і руху основних засобів на підприємстві

– сформовані та узагальнені пропозиції стосовно оптимізації в Інвентарній картці, які оптимізують процес складання карток інвентарю, а також надають можливість отримати точніші, своєчасні та повні відомості про поточний стан активів підприємства;

– запропонований варіант удосконалення синтетичного обліку основних засобів на підприємстві, з метою уникнення суперечностей у веденні обліку основних засобів при їх утриманні та продажу, а також для відображення доходів і витрат від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу;

– запропонована деталізація рахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів на підприємстві»;

– згруповані проблемні аспекти процесу нарахування амортизації основних засобів та розроблені напрями їх вирішення на підприємстві, що дозволить оптимізувати організацію облікового процесу та налагодити його раціональність.

Загальна оцінка структури основних засобів дозволяє зробити висновок, що особливих структурних зрушень за досліджувані періоди не відбулося.

Зростання як обсягу, так і питомої ваги машин і обладнання, транспортних засобів в кінці звітної року у порівнянні із кінцем попереднього року свідчить про абсолютне і відносне збільшення власне активної частини основних засобів, а це означає поліпшення структури основних засобів.

При загальному зростанні обсягу виробничих основних засобів на 1093,4 тис. грн., активна частина їх виросла на 876,5 тис. грн., що складає $(876,5:1093,4) \times 100 = 80,2\%$ всього приросту. Якщо порівняти темпи зростання, то для загального обсягу виробничих основних засобів він становив 105,3%; активної частини 113,2%; пасивної частини 101,6%.

Якщо зіставити абсолютні прирости активної і пасивної частин основних засобів 4,04, то цілком очевидно, що активна частина за досліджуваний період зростала більш ніж у чотири рази швидше, ніж пасивна частина.

Аналіз технічного стану досліджуваного підприємства свідчить, що зношуваність основних виробничих засобів поступово посилюється. Так, залишкова вартість основних засобів в кінці звітної періоду в порівнянні з початком періоду (кінцем попереднього періоду) зменшилась на 185,9 тис. грн. Зростають коефіцієнти зносу в динаміці і відповідно зменшуються коефіцієнти придатності.

Таким чином, у досліджуваному періоді оновлення основних засобів було відносно невеликим: 8,0% у попередньому періоді і 5,1% у звітному періоді. Вибуття основних засобів по суті було вкрай незначним. Це саме стосується компенсації вибуття основних засобів.

Фондовіддача всіх основних засобів виросла на 21,2%, активної частини – на 20,4%. Останнє пояснюється тим, що активна частина основних засобів виросла трохи більше у порівнянні із загальним обсягом основних засобів. Відповідно зростанню фондовіддачі знизилась фондомісткість.

Рентабельність виробничих основних засобів як в цілому по всій масі основних засобів, так і по активній частині у звітному періоді знизилась у порівнянні з попереднім. Це пояснюється більш високими темпами зростання основних засобів у порівнянні з прибутком.

Так, за рахунок зростання фондовіддачі обсяг продукції збільшився на 13565,0 тис. грн або 68,2 % загального приросту; за рахунок збільшення вартості основних виробничих засобів – на 6336,2 тис. грн або на 31,8 %

загального приросту.

Однак в результаті зниження фондомісткості досягнута економія основних виробничих засобів на 4457,0 тис. грн.

Надлишок основних виробничих засобів у сумі 2082,0 тис. грн. дозволяє збільшити обсяг продукції за наявних засобів праці і досягнутої фондівдачі звітного періоду на 7680 тис. грн за умови, що виробнича потужність не повністю завантажена.

Для більш ефективного використання основних засобів підприємство може вжити такі заходи:

- введення в дію нового обладнання, заміна і модернізація старого;
- підвищення коефіцієнта змінності, яке може бути досягнуте застосуванням оптимального графіка роботи підприємства, кращої організації виробництва;
- більш інтенсивне використання обладнання на підприємствах;- впровадження заходів НТП;
- підвищення кваліфікації робочого персоналу, яке забезпечує більш ефективно і дбайливе поводження з обладнанням;
- економічне стимулювання основних і до-поміжних робітників, що передбачає залежність зарплати від випуску і якості вироблюваної продукції. Формування фондів стимулювання, а також заохочення робітників, що досягли високих показників у процесі своєї роботи;
- проведення соціальних робіт, що передбачають підвищення кваліфікації робітників, поліпшення умов праці і відпочинку, оздоровчі заходи, що позитивно впливають на фізичний і духовний стан робітника.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 392 с.
2. Бабіч В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік. КНЕУ. Київ. 2006 р. 281 с.
3. Бондар М.І., Бабіч В.В. Амортизація основних засобів: облік та оподаткування. *Вісник ЖДТУ Серія: Економічні науки*. 2017. № 1 (55), С.31-34.
4. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 3. С. 23-28.
5. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. С. 22–36.
6. Бутинець Ф. Ф., Мних Є. В., Олійник О. В. Економічний аналіз : практикум : навч. посіб. для студентів вузів. Житомир : ЖІТІ, 2000. 16 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник Вид. 2-е, доп. і перероб. Житомир, ЖТІ, 2011. 640 с.
8. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського. 5-те вид., доп. і перероб. Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ +» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2006. 1088 с.
9. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні : навч.-метод. посіб. / за ред. Голова С. Ф. Дніпропетровськ : ТОВ «Баланс-Клуб», 2003. 768 с.
10. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. 7-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2006. С. 6-22.

11. Власюк Г.В., Зиміна О.І. Шляхи вдосконалення основних засобів *Держава та регіони*. 2008. №4. С. 32-36.
12. Гладій І. О., Марценюк В. С., Плаксіє Н. В. Ліквідаційна вартість основних засобів : податковий аспект. URL : http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/7_97830.doc.htm
13. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 522 с.
14. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 224 с.
15. Грабова Н. М., Кривоносов Ю. Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках : навч. посіб. 3-тє вид., допов. Київ : А.С.К., 2001. 416 с.
16. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. № 3(21). Ч. 2. С. 23–31.
17. Громов В. Порядок оформлення первинних документів. *Все про бухгалтерський облік*. 2003. №75.
18. Гусакова О.С. Податковий облік. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 360 с.
19. Даньків Й.Я., Остап'юк М.Я. Бухгалтерський облік : підручник. Київ : Знання, 2007. 469 с.
20. Довгалюк Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Житомир, 2010. 20 с.
21. Довгопола Н. Амортизація: предметна сутність і ступінь впливу на відтворення основних засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 12. С. 3-13.
22. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. 2-ге, перероб. та. доп. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.

23. Жадько К.С., Семенюта В. В., Олійник Л. Ш. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дніпропетровська держ. фінансова академія. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 112 с.

24. Ждан В.І., Хаустова Є.Б., Колос І.В., Бондаренко О.С. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.

25. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. Київ : Вища школа, 2004. 192 с.

26. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ : Кондор, 2006. 356 с.

27. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. Київ : А.С.К., 1998.

28. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики : навч. посіб. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ : Товариство «Знання», КОО, 2004. 377 с.

29. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-ХІУ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення 08.07.2020)

30. Засадна Х. О., Шурпенкова Р. К. Бухгалтерський облік основних господарських операцій у програмі 1С: Бухгалтерія 7.7 : навч. посіб. для студ. вищ. навч. Закладів. Національний банк України, Університет банківської справи. Київ : УБС НБУ, 2009. 237с.

31. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. Міністерством фінансів України 30.11.1999 р. : *Законодавство України*. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення 08.07.2020)

32. Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької*

державної інженерної академії. 2017. Вип. 7. С. 20–27.

33. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2015. Т. 5. № 3–4. С. 181–187.

34. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2005. № 10(82). С. 177–185.

35. Кузнецова С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. Таврійський держ. агротехнологічний ун-т. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. 230 с.

36. Лень В.С., Тливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: Основи та практика : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 576 с.

37. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в галузях економіки : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2005. 492 с.

38. Леонова Л. О. Бухгалтерський облік основних засобів та їх відтворення (на матеріалах вугільних шахт Донбасу) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04. Харків, 2004. 20 с. URL : http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=259&start=1

39. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2003. 624 с.

40. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 311 с.

41. Максименко А.В. Проблемні питання обліку основних засобів *Фінанси, облік і аудит*: збірник наукових праць. URL : [www.nbuv.gov.ua / portal / Soc_Gum / Foa / 2016_13 / index. html](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2016_13/index.html).

42. Маяковська Ц. В., Коваль Н. І. Аналіз ефективності використання основних засобів та резерви їх підвищення. *Економіка* URL: <http://www.rusnauka.com/Economics/75812.doc.htm>.

43. Методичні рекомендації щодо обліку основних засобів : Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 11.12.2006 р. №1176 URL: www.rada.gov.ua. (дата звернення 18.09.2020)

44. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2001. 236 с.

45. Милявська Е. П., Мілявський М. Ю., Чередниченко Н. В.. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студ. екон. спец. вищих навч. закл. Донбаська держ. машинобудівна академія. Краматорськ : ДДМА, 2009. 228с.

46. Мисака Г.В., Шарманська В.М., Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

47. Михайлов М.В., Глуваченко А.І., Гончар В.П., Бачмат Г.А. Бухгалтерський облік (теорія) : навч. посіб. / За ред. проф. Михайлова М.Г. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 247 с.

48. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014. (дата звернення 12.09.2020)

49. Муріна Т.С. Шляхи ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві. *Держава та регіони*. 2007. №6. С. 387-390.

50. Павлюк І. Бухгалтерський облік переоцінки основних засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 6. С. 3-10.

51. Панасенко А. П. Проблеми основних засобів у бухгалтерському обліку. *Держава та регіони*. 2017. №3. С.407-410.

52. Пархоменко В.М. Бухгалтерський облік в Україні. *Нормативи. Коментарі*, Луганськ : Промдрук ДСД Лугань, 2004. С. 428.

53. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. Міністерством фінансів України 30 лист. 1999 р.: (дата оновлення 10.01.2012) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення 08.07.2020)

54. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112

55. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. Київ : КНЕУ, 2005р.

С. 498.

56. Поліщук К.С., Сьомченко В.В. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів в аграрному секторі економіки. *Збірник матеріалів XV Міжнародна науково-практична конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях»* / за загальною ред. А.В. Череп. Запоріжжя: Видавництво ЗНУ, 2020. С. 48-51.

57. Поліщук К.С., Сьомченко В.В. Щодо проблем визнання та оцінки основних засобів. Матеріали VI Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку», 10 грудня 2020 року. Київ : КНЕУ. 2020. 185-187.

58. Поліщук К.С., Сьомченко В.В. Генезис поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства: збірник статей молодих вчених. Випуск 5.* / за ред. А.В. Череп. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. С. 141-147.

59. Поліщук К.С., Сьомченко В.В. Критерії визнання та оцінка основних засобів. *Нова економіка. Збірник наукових праць молодих учених, аспірантів і студентів.* / за ред. д.е.н. проф. А.В. Череп. Запоріжжя, ЗНУ. 2020, С. 85-88.

60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290. URL : www.rada.gov.ua. (дата звернення 13.09.2020)

61. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318. URL : www.rada.gov.ua. (дата звернення 13.09.2020)

62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163. URL : www.rada.gov.ua. (дата звернення 13.09.2020)

63. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні

активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03> (дата звернення 13.09.2020)

64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>. (дата звернення 15.09.2020)

65. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2004. С. 504.

66. Рибченко М.Ф., Кириленко В.М. Проблеми та шляхи вдосконалення основних засобів. *Держава та регіони*. 2007. №6. С.135-137.

67. Самбурська Н. І. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів підприємств: аспекти обліку і оподаткування. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2011. № 3 (54). С. 124–130.

68. Самбурська Н. І. Облік основних засобів з метою оподаткування 2011: зміни, порівняння, відмінності. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2011. № 1 (45). С. 232–241.

69. Самбурська Н. І., Зима Г. І. Особливості обліку і оподаткування операцій з використання основних засобів в умовах спільної діяльності без створення юридичної особи. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : зб. наук. пр. Національного університету «Львівська політехніка». Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2009. № 647. С. 343-350.

70. Собко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2016. 526 с.

71. Тарасюк Ю. В. Особливості аналізу використання основних засобів URL : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/421.pdf>.

72. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. зал. 6-те вид. Київ : А.С.К., 2014. С. 612.

73. Утенкова К.О. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення у сільському господарстві: дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02. Харків, 2006. 170 с.

74. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку : практич. посіб. Київ : Лібра, 2016р.

75. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського. 7-ме вид., перероб. і доп.. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2009. 1224 с.

76. Цебеня Р. Л., Гуменюк А. Ф. Облікова політика основних засобів у контексті впровадження Податкового кодексу України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2011. Вип. 28(1). С. 80-83. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2011_28%281%29__22

77. Чабаненко Ж.М. Особливості фінансового обліку основних засобів *Економічний простір*. 2012. № 57 URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2012_57/statti/42.pdf

78. Чебанова Н.В., Єфіменко Т.І. Фінансовий облік : підручник. Київ : ВЦ «Академія». 2007. С. 703.

79. Швець Н. В., Бродський О. Л. Проблемні питання аналізу основних засобів підприємства. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2012. № 8. С. 159-162. URL : http://www.business-inform.net/pdf/2012/8_0/159_162.pdf.

80. Щирська О. В. Облік і внутрішній контроль амортизації основних засобів: теорія і методологія: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2013. 20 с. URL: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/14010.html>.

81. Accounting Information Systems by Marshall B. Romney, Paul J. Steinbart Hardcover, Tenth Edition, 2005. 805 pages.

82. Eric W. Noreen, Peter C. Brewer, Ray H. Garrison. Managerial

accounting for managers. Ray H. III. Title. – 3rd ed.p. cm., 2014. 32 pages.

83.Howard M. Schilit Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks & Fraud in Financial Reports. McGraw-Hill, 2010. 304 pages.

84.Jerry J. Weygandt, Donald E. Kieso, Paul D. Kimmel John Wiley & Sons Financial Accounting: IFRS., 2010. 848 pages.

85.Managerial Accounting: Tools for Business Decision Making (Jerry J. Weygandt, Paul D. Kimmel, Donald E. Kieso). 2004. 728 pages.

Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Поліщук Ксенія Сергіївна, студент(ка) 2 курсу, форми навчання заочна, економічного факультету, спеціальності обліку і оподаткування, адреса електронної пошти Polischuksenia@ukr.net, – підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему: «Організація обліку та аналіз основних засобів на підприємстві ФГ «Время», відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст.42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений(а):

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студента) _____

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____